

Apple Magazine

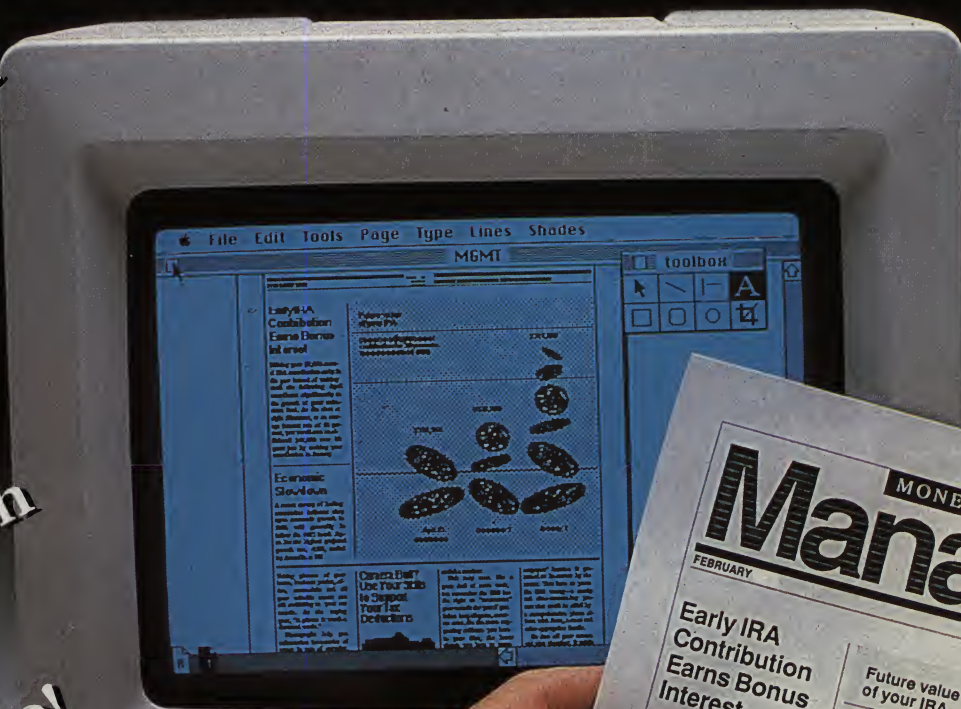
Zomer/Herfst 1987

Nieuw:
HyperCard

Zurel:
Computers
houden
van
bloemen

MORE
Ready, Set, Go!
XPress

The Seybold
View

MONEY Manager

Early IRA Contribution Earns Bonus Interest

Making your \$2,000 annual IRA contribution early in the year instead of waiting until the following April can significantly to your retirement savings. As the chart at right shows, at an average interest rate of 10 percent, you would earn an additional \$42,000 over 30 years just by making your contribution in January.

Future value of your IRA

(Based on a \$2,000 annual contribution for 30 years at a tax-deferred rate of 10%)

\$319,548

\$328,988

April 15
of the following year

December 1

Economic Slowdown

A recent survey of leading economists indicates they agree economic growth in 1986 will generally be below the 1985 level. Japan has the highest projected growth rate, 4.3%, trailed by Australia at 3%.

Taking pictures of your home, business parties, or your valuable assets can add credibility to your tax records. As the saying goes, "A picture is worth a thousand words." Photographs help you substantiate inventories of assets in case of casualty. Or show who attended the business functions you are deducting. Or prove you at-

Camera Buff? Use Your Skills to Support Your Tax Deductions

tended a seminar. This may seem like a great deal of extra work, but remember the IRS has the right to "reconstruct" your records for you if you fail to keep adequate, accurate ones. So the more supporting evidence you have in your files, the better your case in the event you get audited. IRS "reconstruction" of taxpayers' records is assumed to be correct. You, the IRS, and time-consuming process that could a comprehensive audit with dates other appropriate. So dust off your camera and start shooting. It takes you a little longer, but it could save you a lot of money.

One person, one computer

De visie van Apple Computer wordt gedeeld door miljoenen *knowledge workers* in het bedrijfsleven.

Pagina 3

HyperCard

Een totaal nieuwe kijk op software, dat is *HyperCard*.

Pagina 4

Topmanagers op talencursus

Taleninstituut Eurolinguist geeft spoedcursussen voor managers met een *taaldrill* op de Apple Macintosh.

Pagina 7

The Seybold View

Op de MacWorld Expo trokken de seminars van Andrew Seybold veel aandacht. Apple Magazine sprak de Desktop Publishing-guru in zijn Amsterdamse hotel.

Pagina 8

Bij het ABP is het ontwerp het eindprodukt

Een specialistische vorm van Desktop Publishing is het ontwerpen van formulieren op de Macintosh.

Pagina 9

Gedurfd en doeltreffend automatiseren

Bij Zurel in Aalsmeer, de grootste bloemenexporteur ter wereld, wordt zowel de Apple IIe als de Apple Macintosh gebruikt voor zeer-gevarieerde toepassingen.

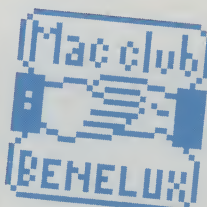
Pagina 11

De motor achter de Macclub

Hubert Savellberg is de man achter de Macclub Benelux en organisator van de aanstaande Macintosh Benelux Conventie. De 'Mac-gek' aan het woord.

Pagina 14

Brainstormen met de computer

Ideeenverwerker MORE, de opvolger ThinkTank, is het voorbeeld van een produktiviteitsverhogend programma voor *denkers* en plannenmakers.

Pagina 16

NIEUWS

Pagina 18, 19, 22, 23, 24

Snel klaar met Ready,Set,Go!

Een overzicht van de meest gebruikte Desktop Publishing programmatuur met speciale aandacht voor *Ready,Set,Go!*

Pagina 20

Boekhouden met Excel

Het krachtigste spreadsheet ter wereld, *Excel*, heeft een net zo krachtige database-functie, waarin de boekhouding van een (klein tot middelgroot) bedrijf prima kan worden gevoerd.

Pagina 25

Gronings onderwijs krijgt voorsprong

De Nederlandse Aardolie Maatschappij initieerde een informaticaproject op de basisscholen te Slochteren. Gekozen werd voor de Macintosh ED.

Pagina 26

Een PC is een Macintosh

De Rijksgebouwendienst zag in twee jaar tijd het aantal Macintosh personal computers vertienvoudigen. Ze worden met name ingezet voor op zichzelf staande en management ondersteunende werkzaamheden.

Pagina 28

SURF & SURFnet

De grootste professionele gebruikersgroep in Nederland wordt gevormd door zo'n 350.000 academische computergebruikers. De achtergronden van het universitaire computernetwerk SURFnet.

Pagina 30

Apple Magazine verschijnt vier keer per jaar en wordt verspreid via Apple Computer en de geautoriseerde Apple Dealer.

Apple Magazine wordt opgemaakt op de Apple Macintosh personal computer en gezet met behulp van de Apple LaserWriter en de Linotronic 300 fotozetmachine.

Apple Magazine is een produktie van:
Klaas Koome Publishing bv, Amsterdam

Teksten: S&T/Westveen, Marie-Claire Dassen, Peter Grondman, Wim Keukenmeester, Bart ter Steege, Sipke Westveen, Gijs Zwartsenberg
Eindredactie: Sipke Westveen
Vormgeving: Heidi Franke

Fotografie: Apple Computer, NOS, Diederik Faber, Peter Franke, Rob de Wind, Sipke Westveen, e.a.

Opmaak: LaserDesign, Amsterdam

Zetterij: Z Foto- en Desktop Zetterij, Amsterdam

Druk: Johan Enschedé en Zonen, Haarlem

Abonnementen kunnen worden aangevraagd door middel van de antwoordkaart.

Omslagillustratie: Money Management is een uitgave, die net als Apple Magazine op de Macintosh wordt geproduceerd.

Apple, het Apple beeldmerk, LaserWriter, AppleTalk, ImageWriter, AppleFax Modem en EtherTalk Interface Card zijn gedeponeerde handelsmerken van Apple Computer, Inc. MacDraw, MacWrite, MacPaint, AppleWorks, Access II, MacProject, Macintosh, Apple IIGS, Hard Disk, EtherTalk, AppleShare, Apple Desktop Bus, LaserShare, AppleLink, MultiFinder, HyperCard en HyperTalk zijn handelsmerken van Apple Computer, Inc. Microsoft is een geregistreerd handelsmerk van Microsoft Corporation. MS-DOS, Excel, Word, File, Chart, Multiplan en Works zijn handelsmerken van Microsoft Corporation. Jazz is een handelsmerk van Lotus Development Corporation. ThinkTank 512 en MORE zijn handelsmerken van Living Videotext, Inc. OMNIS 3 Plus is een gedeponeerd handelsmerk van Blyth Software, Inc. PageMaker is een handelsmerk van Aldus Corporation. Ethernet is een geregistreerd handelsmerk van Xerox Corporation. Ready,Set,Go! is een handelsmerk van Manhattan Graphics. XPress is een gedeponeerd handelsmerk van Quark Corporation. Helvetica is een handelsmerk van Allied Corporation. TOPS is een handelsmerk van Centram Systems West, Inc. BLUES is een gedeponeerd handelsmerk van Interprogram. PostScript is een handelsmerk van Adobe Systems, Inc. VideoWorks is een handelsmerk van Hayden Software. BusinessTalk is een handelsmerk van General Electric Information Services Corporation. IBM is een geregistreerd handelsmerk van International Business

Machines. UNIX is een gedeponeerd handelsmerk van AT&T Information Systems. VAX is een handelsmerk van Digital Equipment Corporation. Digital is een handelsmerk van Digital Equipment Corporation. Wang, ICL, Harris, NCR en DEC zijn gedeponeerde handelsmerken. Linotronic is een gedeponeerd handelsmerk van Allied Linotype. Produktspecificaties kunnen zonder voorafgaand bericht worden gewijzigd.

Apple Magazine en het Apple logo zijn gedeponeerde handelsmerken van Apple Computer B.V.

© 1987 Apple Computer B.V.

Apple Computer B.V.
Huis ter Heideweg 46-52
3705 LZ Zeist

One person, one computer

**"Tien jaar Apple Computer is een mijlpaal,"
schrijft president en CEO John Sculley
als voorwoord in Apple's jubileumboek,
"niet omdat Apple in tien jaar is veranderd,
maar omdat de wereld in die
tien jaar is veranderd."**

De wereld veranderde onder andere als gevolg van de visie van Apple. Of zoals Sculley het zegt: "De visie die de grondslag voor dit bedrijf vormt wordt door miljoenen mensen gedeeld en dat is wat we vieren. Die visie bracht dure computertechnologie binnen het bereik van ieder individu.

One person, one computer. Iedereen een computer. Dat zal altijd de kern zijn van Apple Computer. En Apple zal daarom altijd de spil blijven waar onze industrie om draait."

Groei bewijst bestaansrecht

Nog maar tien jaar geleden werden brieven geschreven met schrijfmachines, dossiers werden bijgehouden in archiefkasten of kaartenbakken, en de boekhouding door een administrateur. De meeste mensen hadden nog nooit een computer gezien, laat staan dat ze eraan dachten dat er een dag zou komen waarop ze zelf met een computer zouden werken. Anno 1987 is het bureau van een manager ondenkbaar zonder personal computer. Het gevolg van een *idee* dat in het midden van de zeventiger jaren kwam bovendrijven temidden van de technologische vernieuwingen die Silicon Valley al tientallen jaren kenmerkte, en dat de manier waarop bedrijven worden geleid voor altijd zou veranderen, al wist toen nog niemand wat een personal computer eigenlijk was, zou kunnen zijn, of moest worden.

One person, one computer. De onvoorstelbare groei van Apple Computer bewees de kracht en het bestaansrecht van dat idee. In tien jaar tijd groeide Apple Computer van twee jongemannen in een garage tot meer dan vijfduizend medewerkers en zevenduizend dealers in 58 landen; van een paar duizend dollar omzet naar bijna 2 miljard dollar in 1986.

Een gerenommeerd *Fortune 200* bedrijf, met een solide financiële positie en een omvangrijk onderzoeksbudget om het idee, de visie, blijvend inhoud te geven door de ontwikkeling van innovatieve producten. In cijfers: het boekjaar 1986 werd afgesloten met ruim 576 miljoen dollar in kas, het onderzoeksbudget bedroeg toen 128 miljoen dollar (6,7% van de omzet) en de winst was met 151% gestegen tot 154 miljoen dollar. Verwacht wordt dat deze cijfers in 1987 zullen worden overtroffen. Tien jaar. Dat is hoopgevend voor een huwelijk, respectabel voor een wijn en exceptioneel voor een rockband. In het bedrijfsleven is het een hele korte tijd. Was het een hele korte tijd — want tijden veranderen snel, zeker in de computerindustrie.

Mensen van hun tijd

Apple Computer is verantwoordelijk voor ten minste twee computerstandaards; de personal computer en de Macintosh personal computer.

De persoonlijke computer, als aanvulling van de creatieve menselijke geest, als versterker van de menselijke mogelijkheden. Een hulpmiddel dat mensen helpt meer te presteren, creatiever en productiever te zijn.

De Macintosh personal computer die — dat bewees 1986 — steeds vaker wordt aangetroffen in handen van de *knowledge workers*. Mensen in alle gezindingen van bedrijven en instellingen die werken met informatie. Geen EDP-managers die informatie beheren of de voorwaarden scheppen om informatie toegankelijk te maken, maar een nieuw soort functionarissen die op de hun bureaus een hulpmiddel nodig hebben om die informatie te selecteren, te analyseren en om te vormen tot productieve ideeën.

Mensen die een waardevolle bijdrage leveren aan het bedrijfsresultaat. Mensen die net als die personal computer een produkt zijn van hun tijd.

En mensen die aangaande, computergebruik beseffen dat het niet langer gaat om de rol van technologie in een veranderend bedrijfsleven, maar om de rol die bedrijven kunnen blijven spelen in een tijdperk van technologische en sociale veranderingen.

Cijfers onderbouwen ideeën

Dergelijke inzichten — en koele cijfers — maakte de Apple Macintosh in 1986 tot de best verkochte personal computer. Kleine en grote bedrijven en instellingen gaan in toenemende mate over tot de aanschaf van Macintosh personal computers vanwege de intuïtieve, consistente werkwijze, die om te beginnen de leertijd en trainingskosten terugdringt. Van groot belang is het vermogen van computers om met elkaar te kunnen communiceren. Via de ingebouwde AppleTalk-aansluiting kan de Apple Macintosh informatie uitwisselen met MS-DOS-computers en met bijna elk type mainframe in grote netwerken. AppleTalk is de meest wijdverbreide netwerkstandaard. En er zijn meer dan 2500 verschillende programma's beschikbaar om die informatie op een persoonlijke manier te verwerken. *One person, one computer.* Het idee is als door miljoenen mensen in de praktijk gebracht. Mensen die precies weten wat ze met een personal computer kunnen doen. Mensen die dagelijks nieuwe mogelijkheden voor hun computer ontdekken. En mensen die het komende decennium door nog eens miljoenen anderen zullen worden gevolgd. Want het idee leeft — daarvan is Apple Computer overtuigd.

Nieuwe strategische software

HyperCard

Het is nog maar tien jaar geleden dat vanuit een Californische garage de zegetocht van de personal computer begon. Apple Computer vierde dit jaar haar tienjarig bestaan met de introductie van de Macintosh II, representant van een nieuwe generatie personal computers.

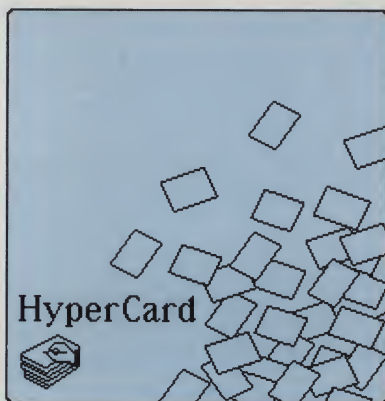
Het maximaal 8 Kilobyte grote werkgeheugen van de eerste Apple I valt in het niet bij de 8 Megabyte in de Macintosh van nu. Maar tegenwoordig wordt vooruitgang in computertechnologie niet meer uitgedrukt in bits en bytes, in RAM's en ROM's. Het is de software die telt.

Bij het begin van het tweede decennium van de personal computer komt Apple Computer met een totaal nieuw software-concept: *HyperCard*.

Het lijkt erop dat Apple Computer met de introductie van *HyperCard* afgelopen maand op de MacWorld Expo in Boston, opnieuw een belangrijke eerste stap heeft gezet op nieuwe wegen voor persoonlijk computergebruik. Door waarnemers in de computer-industrie is *HyperCard* al aange-merkt als een strategisch produkt waarvan de impact op een lijn kan worden gesteld met die van Desktop Publishing twee jaar geleden en de introductie van de Macintosh zelf in 1984. Het Amerikaanse vakblad *InfoWorld* karakteriseerde *HyperCard* als een *multi-mediale database*. Het multi-mediale karakter bleek ook bij de eerste kennismaking van *Apple Magazine* met *HyperCard*. Pratend over *HyperCard* werd het produkt achtereenvolgens omschreven als een programmeer-'taal' (waarbij taal heel nadrukkelijk tussen aanhalingstekens werd gezet), een informatie-manager, een *tool*, een proceduretaal, een besturings-platform en een interactief boek. En praten over *HyperCard* betekende het verzinnen van toepassingsmogelijkheden, het spuien van ideeën en het tastend op zoek zijn naar de grenzen van de mogelijkheden — om tot de ontdekking te komen dat die mogelijkheden grenzeloos zijn.

Schitterend idee

We hebben moeite om er een labeltje op te plakken, gaf men bij Apple in Zeist met gevoel voor understatement toe, en dat komt omdat wij — de computer-industrie — misschien altijd op een verkeerde manier met informatie zijn omgegaan. Want hoe moeilijk *HyperCard* ook is te omschrijven, het idee erachter is van een schitterende eenvoud. *HyperCard* is een kaartspel waarin elke kaart een stukje basis-informatie bevat. Het aantal kaarten is in principe onbeperkt.

Al die kaarten vormen stapels of bundels samenhangende informatie. Op de kaarten kun je aantekeningen maken, iets typen of tekenen, en je kunt door een bundel bladeren, de kaarten ordenen en sorteren, eigenlijk op dezelfde manier als je doet met kartonnen indexkaartjes. Zo kun je met *HyperCard* informatie ordenen en benutten op de manier waarop je denkt, associatief, in termen van zowel context als hiërarchie. Het is dan ook geen toeval dat de codenaam voor *HyperCard* eerst *WildCard* was — joker. *HyperCard* is een joker die overal in het 'spel' met informatie kan worden ingezet.

In eerste instantie lijkt *HyperCard* dus toch op een *database*, een hele mooie grafische kaartenbak die alles uit de Macintosh haalt wat erin zit en die helemaal met de muis kan worden bediend. Maar bij nadere beschouwing liggen al die kaartenbakjes, stapels, staffels en bundels met informatie toch te onordelijk naast en door elkaar om te kunnen spreken van een strak hiërarchisch georganiseerde elektronische kaartenbak. Zo logisch lijkt *HyperCard* niet te zijn. Dat komt doordat alle kaartjes met elkaar verbonden kunnen worden. En doordat je dat zelf kunt doen,

gewoon door er een drukknop, of *button*, naar keuze aan toe te voegen. Door zo tussen verschillende informatiebundels onderlinge verbanden aan te leggen, is het mogelijk met kaartjes uit verschillende bundels een hele nieuwe stapel te creëren, waarin dus bestaande informatie op een nieuwe manier wordt geordend, zodanig dat er een voor de gebruiker relevante nieuwe samenhang tussen die informatie ontstaat — en misschien is dat wel nieuwe informatie!?

Informatie komt nu eenmaal van alle kanten op ons af. *HyperCard* is een gereedschapkast vol mogelijkheden om informatie te ordenen én te selecteren én uit te breiden én te bewerken én toegankelijk te maken. En nagenoeg iedereen kan dat zelf doen. In het tijdperk van CD-ROM en andere massa-opslagmedia, waarin informatie zo van de kabel geplukt kan worden, waarin informatie allerlei vormen kan aannemen, betekent *HyperCard* een doorbraak in informatiebeheer. *HyperCard* loodst je door de steeds wilder wassende informatie-stromen. Op dezelfde intuïtieve iconische manier als de befaamde Macintosh het binnenste van de computer afschermd en tegelijkertijd toegankelijk maakte, opent *HyperCard* deuren naar informatie in welke vorm dan ook. Tekst, grafiek, video, muziek, spraak en animatie. Magnetisch, optisch of anderszins vastgelegd. Bij de Macintosh is de visuele, gemakkelijke manier van werken een soort schil over de moeilijke dingen van de computer, het besturingssysteem, de systeem-programmatuur. *HyperCard* doet hetzelfde ten aanzien van informatie. Het is een schil over de informatie waarmee je net zo veel verschillende ingangen naar de informatie kunt creëren, als je maar nodig vindt. Nog sterker dan

bij de Macintosh *user interface* het geval is, doe je dat door middel van plaatjes, iconen die op het scherm staan of die zelfs deel uitmaken van de informatie op een kaartje.

Kris kras over Kreta

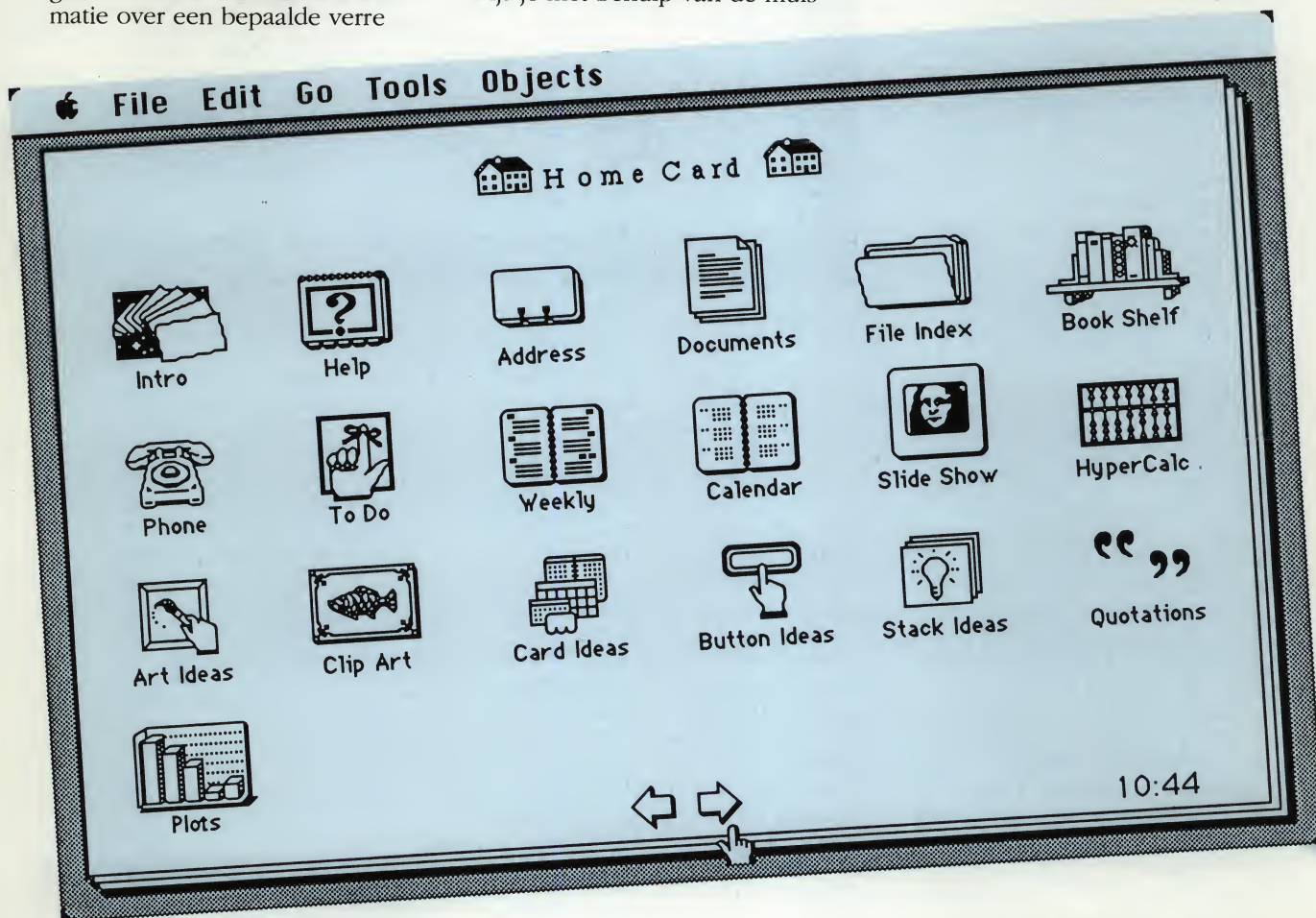
Een gefingeerd voorbeeld van een *HyperCard*-toepassing, dat overigens wel wordt beproefd, is de persoonlijke reisgids, samengesteld uit alle beschikbare informatie over een bepaalde verre

vele oudheden die achteloos over Kreta verspreid liggen, voorts achtergrondinformatie over de rijke historie. Uit die overstellende hoeveelheid feiten wil je een op jouw vakantie afgestemde selectie maken.

Via *HyperCard* kun je er naar hartelust in grasduinen. Je gaat als het ware kris kras over Kreta. Het ligt voor de hand dat je begint met de kaart van het eiland. Daarop wijs je met behulp van de muis

Op dezelfde manier raadpleeg je de informatie over Knossos en Phaesthos. Je krijgt een plattegrond van beide opgravingen en verzamelt er meteen afbeeldingen bij van de beroemdste bezienswaardigheden.

Je strandweek wil je doorbrengen in een van de dorpjes aan de Kretensische zuidkust. Je bladert door de beschrijvingen, bekijkt de

bestemming en geheel afgestemd op de interesses van de reiziger. Stel je wilt veertien dagen naar Kreta. Je stelt je voor het 15e eeuwse Venetiaanse haventje van Chania te bekijken, natuurlijk bezoek je Knossos en Phaesthos, en je voelt ook wel voor een wandeling door de beroemde Samaria-kloof. Maar na al die inspanningen wil je de tweede week lekker aan het strand liggen. Je wilt geen zware reisgids meenemen, maar helemaal zonder naslagwerk wil je ook niet op pad. Over Kreta heeft je reisbureau een Compact Disc vol informatie. Alles staat erop. Om te beginnen algemene informatie over het eiland en voor de toerist onontbeerlijke informatie over hotels, verbindingen en dergelijke. Gezien de

Chania aan en op het scherm verschijnt de plattegrond van het stadje. Daarop staan onder andere de hotels aangegeven. Je komt voor het haventje, dus het lijkt je wel wat om in een van de hotels direct aan de boulevard te logeren. Door ze een voor een aan te wijzen kun je de faciliteiten, kamerindeling, prijzen en zelfs het uitzicht — op het computerscherm een mooie tekening — vergelijken. Je noteert ook de openingstijden van een museum dat de moeite van een bezoek waard lijkt en waar de bussen vertrekken. Wat betreft de Samaria-kloof krijg je behalve wetenswaardigheden over flora en fauna, ook aanwijzingen over de uitrusting die noodzakelijk is voor de bijna twintig kilometer lange wandeling over de rotsachtige bodem.

aanzichten en kiest voor Aghia Galini omdat je op de plattegrond ziet dat er een hele straat met restaurantjes is. Bovendien staat de watertemperatuur in de baai van Galini je aan. Ook zie je dat je vanuit Galini boottochten kunt maken naar Chora Sfakion, dus ook daarvan vraag je de informatie op.

Door alles af te drukken levert het bezoekje aan het reisbureau je een overzichtelijke en precies op jouw vakantie afgestemde reisgids op. Met alle benodigde feitelijke informatie over reis en verblijf, maar tevens vol wetenswaardigheden, waar mogelijk in de vorm van duidelijke afbeeldingen en plattegronden en compleet met handige adressen van hotels, restaurants, scooterverhuurders, postkantoren enzovoort.

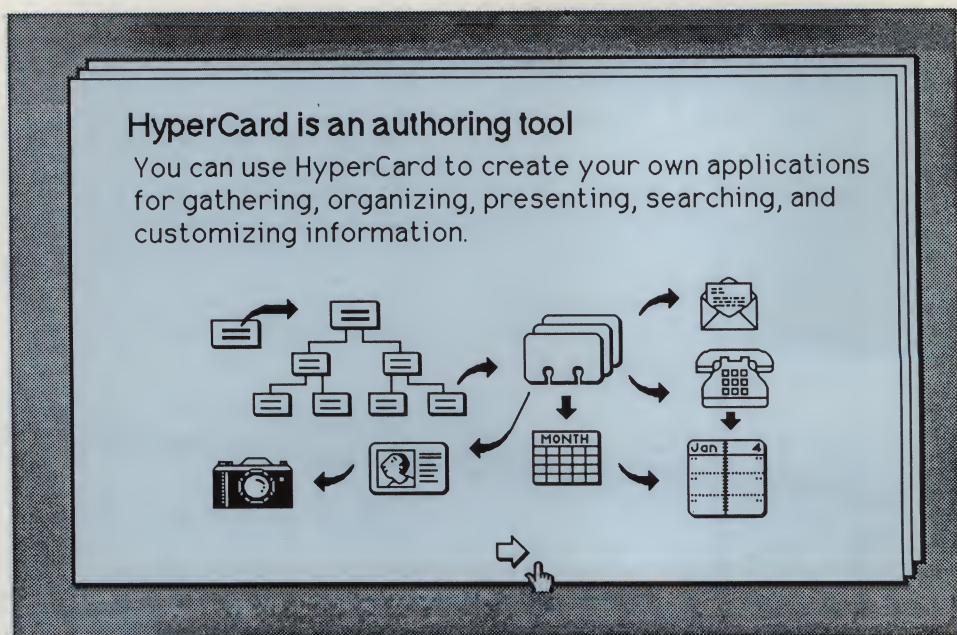

Wat je hebt gedaan is uit verschillende informatiebundels, bijvoorbeeld Hotels op Kreta, Michelin-gids van Kreta, Geschiedenis van Kreta, Autokaart van Kreta, Telefoonboek van Kreta, Busboekje van Kreta, De Griekse Keuken enzovoort, de voor jou relevante kaartjes vissen en daar een eigen stapel van maken: Mijn vakantie op Kreta. Daarbij is het denkbaar dat een en ander is gekoppeld met de computers van reisorganisaties en vliegtuigmaatschappijen zodat de keuze voor een bestemming en een bepaald hotel automatisch wordt omgezet in een boeking.

Toepassing voorgeprogrammeerd

Dat de gebruiker zijn eigen reisgids kan samenstellen — of kan laten samenstellen door zijn reisbureau — is mogelijk omdat alle mogelijke relevante verbanden tussen de informatie al zijn gelegd. De toepassing is als het ware voorgeprogrammeerd. Onderdeel van *HyperCard* is een programmeerhulp *HyperTalk*. Programmeren in *HyperTalk* gaat op de gebruikelijke Macintosh-manier, via rolmenu's en dialoogkaders. In essentie gebeurt er niets anders dan dat je op een kaartje met informatie een *button* aanbrengt en dan opgeeft naar welke andere bundel kaartjes die drukknop verwijst. Als je dan op de button klikt, kom je in die bundel terecht. Zo'n button kan de vorm hebben van een, desgewenst zelf ontworpen, icoon, maar kan ook zijn verborgen achter een woord in een informatieve tekst. Het aantal buttons op een kaartje is in principe onbeperkt. Omdat ook het aantal kaartjes onbeperkt is, gaat de complexiteit van de bereikbare samenhang het voorstellingsvermogen bijna te buiten. Programmeren met *HyperTalk* kan iedereen zelf doen, maar het is de verwachting van Apple dat er binnen afzienbare tijd specialistische organisaties zullen ontstaan die kant en klare via *HyperCard* toegankelijke informatie op de markt zullen brengen. Reisinformatie, zoals hierboven is beschreven, is daar een voorbeeld van. Uiteindelijk worden de toepassingsmogelijkheden slechts beperkt door de creativiteit van de menselijke geest...

Voor al in de educatieve sector is er veel mogelijk met *HyperCard*. De reactie in die wereld was dan ook "tamelijk enthousiast", aldus Ludo van Velzen van Q&A, een jong bedrijf dat zich bezighoudt

met computeropleidingen en de ontwikkeling van educatieve software voor de Apple Macintosh. "HyperCard laat zich makkelijk programmeren", oordeelde Van Velzen nadat hij in de gelegenheid was gesteld een paar weken met *HyperCard* kennis te maken. "Het biedt vele mogelijkheden, die op dit moment niet te overzien zijn. Ik heb nog geen volledig beeld van wat er allemaal mee kan." Van Velzen wijst echter een levensgroot "mits" aan: de ontwikkeling van *stacks*, zoals de informatiebundels in het jargon heten, met *HyperTalk*. "Dat is en blijft programmeren," stelt hij, "en dus vakwerk." Volgens hem zal dat voorbehouden zijn aan specialistische bedrijven, die dan ook zullen moeten zorgen voor de informatiebundels die door de eindgebruiker verder kunnen worden ingevuld. De mogelijkheden die Van Velzen ziet betreffen natuurlijk allereerst educatieve toepassingen, zoals individueel gerichte trainingen. "De extra dimensie daarbij is dat je *HyperCard* kunt koppelen aan bestaande applicaties, zodat je een soort intelligente programma's kunt maken, bijvoorbeeld een *MacWrite* die met je meedenkt." Andere mogelijkheden die Q&A onderzoekt betreffen database-achtige toepassingen. Van Velzen: "Door de visuele mogelijkheden kun je hele toegankelijke informatiebronnen maken, afhankelijk van wat de mensen willen precies op het lijf van bedrijven geschreven." Als derde toepassing noemt hij de verdieping van bestaande programma's door ze via *HyperCard*

te benaderen.

Veel zal afhangen van de mate waarin er *stacks* beschikbaar zullen komen, benadrukt Ludo van Velzen. Het is echter niet moeilijk om aan de verwachte *HyperCard-hype* mee te doen, want *HyperCard* zal gratis worden geleverd bij elke Apple Macintosh en bovendien zowel in de winkel als via de publieke kanalen beschikbaar komen.

De feiten over HyperCard

HyperCard is een fundamenteel onderdeel van de Macintosh-technologie en vormt de basis voor talrijke nieuwe toepassingen en gebruiksmogelijkheden, waar-van vele nog bedacht moeten worden. *HyperCard* markeert het begin van een nieuwe manier van persoonlijk computergebruik.

HyperCard bestaat uit drie schijfjes, de programmaschijf inclusief voorbeeldbundels, een hulpschijf met 255 pagina's informatie over *HyperCard* en een schijf vol met ideeën en voorbeelden van informatiebundels, kaartontwerpen en als *button* bruikbare iconen. Voor *HyperCard* is een Apple Macintosh vereist met minimaal 1 Megabyte werkgeheugen en twee 800 Kb schijf-eenheden. Om volledig profijt te kunnen hebben is een vaste schijf-eenheid raadzaam.

Topmanagers frissen talen op bij Eurolinguist

Binnen het talenonderwijs wordt nog weinig gebruik gemaakt van computers. En meestal blijft dit gebruik beperkt tot het uittypen van lesjes. Dat computers veel meer in hun mars hebben, leerde een bezoek aan Taleninstituut Eurolinguist in Berg en Dal bij Nijmegen, dat intensieve taalcursussen geeft voor managers.

Mevrouw van der Meijden, directeur en oprichter van Eurolinguist, kwam na een jarenlang verblijf in het buitenland terug in ons land. De onderwijservaring die ze in Noord- en Zuid-Amerika als docente Engels had opgedaan bleek terug in Nederland grote mogelijkheden te bieden: "Ik wilde de beste cursus voor topmanagers van West-Europa, met daarin alle moderne dingen van deze tijd. Het is dan logisch te kijken naar video- en computer-mogelijkheden." Op aandringen van dochter Marjolein, medewerkster van Eurolinguist, die er op de universiteit kennis mee maakte, koos ze wat dat laatste betreft voor de Macintosh. Deze keuze werd in eerste instantie bepaald door de gebruikersvriendelijkheid van de Apple. Volgens een van de program-meurs die verbonden zijn aan Eurolinguist, is de Macintosh bovendien ideaal voor het maken van de software voor de cursus. Inmiddels neemt de Macintosh een belangrijke plaats in in de cursus. Eurolinguist richt zich voornamelijk op topmanagers die in korte tijd een taal willen leren of hun kennis van een taal willen opfrissen. De cursussen Engels, Frans, Duits en Nederlands wor-

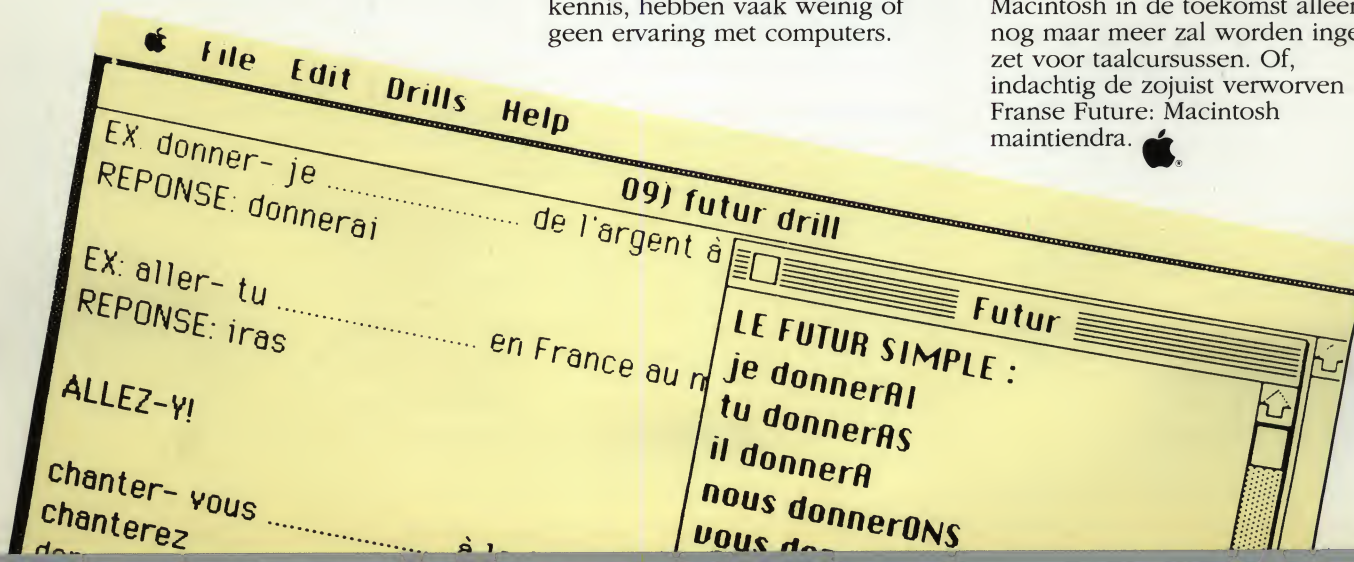
den gegeven in hotel Val-Monte, waar de cursisten in verband met de lange lesdagen — tot elf uur per dag — ook verblijven. De computer speelt een belangrijke rol. Computer Assisted Language Learning, of CALL, zoals mevrouw Van der Meijden het noemt, heeft namelijk het voordeel dat het kan worden aangepast aan de specifieke problemen die een taal met zich meebrengt. Bovendien kan het gebruikte programma, een in Amerika ontwikkelde *drill disk*, worden aangepast aan de wensen van elke cursist. Ook blijkt het leereffect aanzienlijk groter dan bij de traditionele methoden.

Onervaren computeraars

De topmanagers die zich bij Eurolinguist bekwamen in hun talenkennis, hebben vaak weinig of geen ervaring met computers.

Volgens mevrouw Van der Meijden is dat echter geen enkel probleem omdat ze binnen de kortste keren weten hoe ze de Macintosh moeten gebruiken. Een van de cursisten beaamt dat: "Ik had nog nooit eerder met een Macintosh gewerkt, maar binnen vijf minuten had ik het onder de knie. Geen probleem."

Om aan den lijve te ondervinden hoe handig en snel die Macintosh wel is, wordt uw verslaggever zelf achter de computer gezet. Nadat mevrouw Van der Meijden heeft gewezen waar de aan- en uitknop zit, heb ik inderdaad binnen een paar minuten een scherm tevoorschijn getoverd dat een icoon in de vorm van een drillboor — het is immers een drill disk — laat zien en aangeeft dat ik nu de Franse Future kan gaan oefenen. Op het scherm verschijnt een aantal oefeningen die ik moet aanvullen. Nu gaat mijn kennis van de Franse Future niet veel verder dan *je maintiendrai*, maar de computer wijst de fouten die ik maak onmiddellijk aan en stelt me in de gelegenheid deze te verbeteren. Ook kan ik elk moment met behulp van de helpfunctie een scherm oproepen waarop staat hoe de future dient te worden vervoegd. En het werkt echt. Het ziet er dus naar uit dat de Macintosh in de toekomst alleen nog maar meer zal worden ingezet voor taalcursussen. Of, indachtig de zojuist verworven Franse Future: Macintosh maintiendra.

The Seybold view

Een van de meest geciteerde marktanalisten in de computerindustrie op het gebied van Desktop Publishing is Andrew Seybold. In april van dit jaar was hij in Nederland voor het geven van twee seminars op de MacWorld Expo. Na afloop van de MacWorld nam hij in zijn Amsterdamse hotel ruimschoots de tijd voor een gesprek met Apple Magazine.

In het Amerikaanse Westkust-lingo heet Seybold een *guru*. Zelf karakteriseert hij zich als een *workaholic* die zijn tijd verdeelt tussen de kantoren van de Seybold-groep in New York, Silicon Valley en Phoenix. Vandaaruit verzamelt hij actuele informatie over persoonlijk computergebruik en Desktop Publishing. Hij publiceert zijn bevindingen maandelijks gebruikersklaar in het met autoriteit beladen *The Seybold Outlook on Professional Computing*.

Betrouwbare graadmeter

Andrew Seybold was een van de eersten ter wereld met een personal computer en tevens een van de weinigen bezitters van de oorspronkelijke Apple I computer, waarvan er tussen de vijftientig en de vijftig zijn gemaakt en die werd verkocht als bouw pakket. Kennis van *publishing* kreeg hij met de papepel ingegoten. Seybold senior kwam al in 1962 tot de slotsom dat computers konden worden ingeschakeld bij het maken van netwerk en richtte een bedrijf op om dit inzicht in de praktijk te brengen. Al tijdens zijn high school-tijd raakte Andrew bij het bedrijf betrokken. "Dat was in de tijd van de Apple I, toen ik verslinderd raakte aan computers", herinnert hij zich. Door de goede contacten met alle belangrijke computerfabrikanten geldt Seybold tegenwoordig als betrouwbare graadmeter voor nieuwe ontwikkelingen.

Papierloos heeft afgedaan

Vanuit deze achtergrond verzorgde Andrew Seybold onder de titel *Desktop Publishing with the Macintosh — The Seybold View* tijdens MacWorld twee keer een seminar. We leven in het tijdperk van "de uitvoer", hield Seybold zijn gehoor voor. Het papierloze kantoor waarmee computers nog maar enkele jaren geleden aan de man werden gebracht heeft afgedaan. Mensen hebben nu de mogelijkheid om te laten zien wat ze kunnen. Maar je moet oppassen voor contra-productiviteit, waarschuwde hij. Het opmaken van interne memootjes of brieven middels Desktop Publishing, is tijdrovend en duur. En dat is ook zeker niet het toepassingsgebied van Desktop Publishing. Seybold wees daarbij op het feit dat de levensduur van een laserprinter is beperkt tot 100.000 afdrukken. Met andere woorden, wanneer elke memo of brief drie tot vier keer wordt afgedrukt, net zolang totdat hij perfect is, is dat een dure aangelegenheid. Hij brak dan ook lans voor de matrixprinter zolang er proefjes worden gemaakt. Wat betreft DTP-apparatuur onderscheidde Seybold drie stromingen. Enerzijds IBM en Apple personal computers, anderzijds grafische werkstations. Twee werelden die overigens steeds dichter bij elkaar komen, zeker nu de Macintosh II werkstationachtige eigenschappen heeft. Zijn voorkeur ging uit naar het nagenoeg probleemloze Desktop Publishing traject dat Apple biedt. Seybold noemde XPress als beste programma.

'compatibel met IBM'

In het gesprek dat *Apple Magazine* met Andrew Seybold had ging hij verder in op het verschil tussen Apple en IBM. "Apple heeft twee jaar voorsprong op IBM en dat zal wel een tijdje zo blijven. Het wordt een spannende tijd. De ontwikkelingen raken op dit moment in een stroomversnelling. Er is sprake van een nieuw begin, personal computers zijn werkstations geworden."

Over niet al te lange tijd bestaat de kloof tussen Apple en IBM niet meer, verwacht Seybold. "Nu Apple de IBM en DEC werelden heeft omhelst, staan ze sterk. Apple heeft boven verwachting snel voet aan de grond gekregen in de grote ondernemingen, waar koopbeslissingen zijn gebaseerd op *connectivity* en gebruiksduur. Netwerken is waar het dit jaar om draait. Als je een computer op je bureau hebt staan, moet je zonder erover na te denken toegang kunnen krijgen tot andere machines, andere computers, maar ook printers, faxen enzovoort. In de *Macworld* is dat makkelijk. En met de AST IBM-kaart voor de Macintosh kan men nu het vakje 'compatibel met IBM' aankruisen." Toch komt volgens Seybold het belangrijkste nieuws van IBM. IBM heeft namelijk *PostScript* in de computer ingebouwd en niet in de printer. "*The next major step in Desktop Publishing*," aldus Seybold. "Je hebt namelijk geen *fancy* printers meer nodig, maar kan volstaan met goedkope uitvoermogelijkheden." Daarbij komt dan nog dat Adobe werkt aan *PostScript* voor het scherm. Als ook het beeldscherm door *PostScript* wordt aangestuurd is er pas echt sprake van *wysivwyg*. In de huidige situatie komt het beeld op het scherm nog niet honderd procent overeen met het beeld uit de *PostScript*-printer. "*What you see is not what you get*", oordeelt Andrew Seybold over Desktop Publishing anno 1987, "*it just looks like it*."

Lang zal dit niet meer duren, maar zolang IBM z'n draai op de *desktop* nog niet heeft gevonden, heeft Apple de grootste mogelijkheden, meent Seybold. "Apple heeft veel producten op de markt en kan hardware en software leveren die optimaal op elkaar zijn afgestemd. En in tegenstelling tot IBM, kan Apple wel een nieuwe generatie hardware, met de volgende generatie systeemsoftware leveren, inclusief toepassingen en netwerkoplossingen die daar volledig gebruik van maken."

gewijzigd. Vandaar dat Evert Larik zegt: "Het ontwerp is het eind-produkt."

Als het nodig is kunnen formulieren voor intern gebruik onmiddellijk worden afgedrukt en gekopieerd. Maar als regel worden alle formulieren op diskette naar de drukker gestuurd en daar met behulp van fotozetapparatuur op stand gezet en gedrukt.

In eigen hand

Evert Larik: "Het gebeurt vaak genoeg dat ik vandaag te horen krijg dat er morgen een nieuw

formulier klaar moet zijn. Met de Macintosh kan ik, als het moet, binnen een half uur een eenvoudig formulier ontwerpen en afdrukken. Van die afdrukken worden dan nog dezelfde dag kopieën gemaakt. Vroeger moest zo'n ontwerp eerst naar de drukker die een standaard levertijd heeft van 1 à 2 maanden. De tijdsbesparing is dus enorm, terwijl de kwaliteit van de formulieren die ik hier afdruk, zeker voor intern gebruik, ruim voldoende is." Naast de tijdsbesparing speelt ook het kostenaspect een belangrijke

rol. Was het ABP vroeger bijvoorbeeld voor een formulier 120 gulden aan zetkosten kwijt, tegenwoordig bedraagt dit slechts 10 gulden aan uitdraaikosten.

Ontwerper Larik tot besluit: "Mijn uitgangspunt is altijd geweest dat een formulier direct gebruiksklaar moet zijn. De Macintosh maakt dat mogelijk. Bovendien kan ik nu op een professionele manier werken en houd ik het produkt in eigen hand."

WINST

Veel computer voor weinig geld

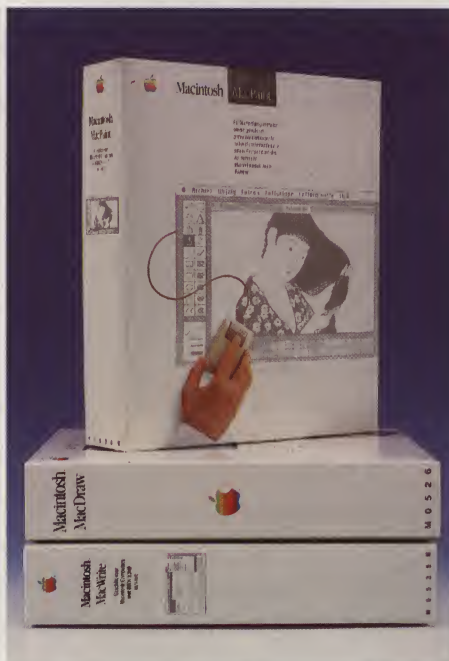
Een auto van de zaak, dus waarom ook niet een computer van de zaak.
Het idee is al eerder geopperd in Apple Magazine.
Het wordt nu extra aantrekkelijk gemaakt door
Apple's WINST-plan.

Voor werkgevers die ernst maken met de verbreiding van nieuwe computertechnologiën onder hun werknemers biedt het Werkgever Informatica Stimuleringsplan van Apple Computer uitgelezen kansen.

Zo lang de voorraad strekt is een speciale uitvoering van de Macintosh personal computer leverbaar, namelijk de Macintosh ED, waarin ED staat voor *educatief*. De voordelen van eigen computerbezit door werknemers zijn evident. Met Macintosh ED verwerven werknemers zich bijna 'spelenderwijs' inzicht in 'de computer' en dus ook in de geautomatiseerde bedrijfsprocessen waarmee men in het dagelijkse werk te maken heeft. En al verwerft men al deze kennis privé, ook in de werksfeer zal het in de praktijk worden gebracht met alle gunstige effecten van dien.

Volwaardige PC

Voor wie het computergebruik en -inzicht wil stimuleren door personeelsleden op uiterst aantrekkelijke voorwaarden in de gelegen-

heid te stellen in het bezit te komen van een eigen personal computer, is Apple's WINST-plan een absolute must. Voorwaarde is dat de werkgever minimaal honderd Macintosh ED's afneemt. De computer wordt uiteindelijk eigendom van de werknemer. In het geval van een financieringsregeling zal dit neer komen op een maandelijks bedrag van

minder dan honderd gulden. En daarvoor heeft men dan een volwaardige personal computer in huis die in vele gevallen al een aantoonbare efficiëntieverbetering teweeg heeft gebracht.

De Macintosh ED

De Macintosh ED heeft een 512Kb werkgeheugen, is uitgerust met een ingebouwde 800Kb schijf-eenheid en wordt geleverd compleet met toetsenbord en muis. Voorts wordt het personeelslid eigenaar van een externe 800Kb schijf-eenheid, een ImageWriter II printer, het tekstverwerkingspakket *MacWrite* en het tekenprogramma *MacPaint*. Het hele pakket is inclusief Nederlandstalige handleidingen. Via AppleTalk kunnen Macintosh ED computers eenvoudig op elkaar worden aangesloten.

Over een WINST-plan voor uw bedrijf kunt u contact opnemen met de heer Hans Peter Libert of de heer John Struylard bij Apple Computer in Zeist (telefoon 03404-86911).

Gedurfd en doeltreffend automatiseren

In elk groot bedrijf staan computers van verschillende merken. De verschillende karakteristieken van de verschillende typen computers maken nu eenmaal dat de ene beter geschikt is voor een bepaalde taak dan de andere. In Aalsmeer bouwde 's werelds grootste bloemenexporteur Zurel in de loop der jaren een uniek computernetwerk. Opvallend daarbij is dat Zurel op vitale punten in het computersysteem gebruik maakt van Apple-oplossingen.

Wie Nederland zegt, zegt bloemen. Met een jaaromzet van van 350 tot 400 miljoen komt tien procent van de totale Nederlandse bloemenexport voor rekening van Zurel. Het in Aalsmeer gevestigde familiebedrijf S. Zurel & Co. B.V. is de grootste bloemenexporteur en -importeur ter wereld. Het hele bedrijf inclusief de aangrenzende bloemenveiling in werking te zien vergt al gauw een wandeling van anderhalf uur. Na een geplande uitbreiding beslaan de produktiehallen van Zurel straks dan ook ongeveer vijftigduizend vierkante meter. Van hieruit worden elke dag miljoenen 'stelen' naar alle werelddelen verzonden. Zurel handelt met zo'n vijfenzeventig landen.

Veel handwerk

Bij Zurel werken meer dan zeshonderd mensen. Hooguit vijftig daarvan houden zich bezig met administratie, automatisering en management. Het overgrote deel zorgt ervoor dat de bloemen daadwerkelijk van de veiling bij

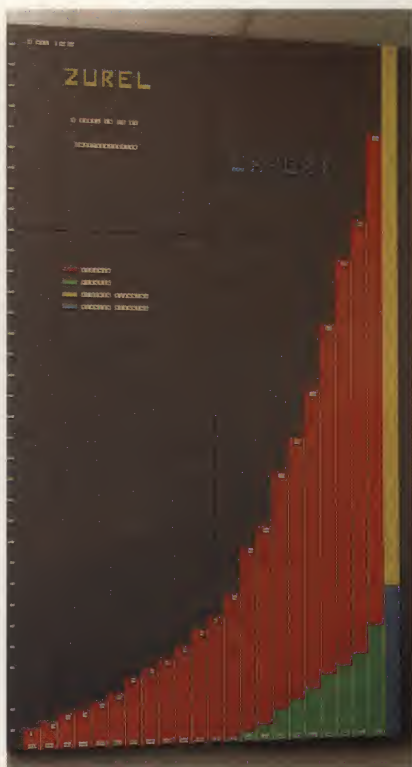
de afnemer komen. Inkopers, verkopers, uitleggers, inpakkers en chauffeurs. Werken met bloemen en planten is voor een belangrijk deel handwerk, maar Zurel heeft er alles aan gedaan om het waar mogelijk te automatiseren. Dat begint met de druk op de knop waarmee een inkoper de veilingklok stilzet. Op dit moment heeft de Aalsmeerse veiling tien klokken, maar ook hier ligt uitbreiding in het verschiet. Inkopers van alle bloemenhandlaren komen elke ochtend rond zes uur bijeen om de in de loop van de nacht aangevoerde partijen te keuren en hun keuze te maken. Om zeven uur begint de veiling. De inkopers nemen plaats in een soort amfiteater. Vanuit hun bankje hebben ze een riant zicht op de twee veilingklokken en vanaf elke zitplaats heeft men direct contact met de veilingmeester. Links en rechts worden de partijen bloemen binnengereden. Door op een knop te drukken kunnen de inkopers de klok stilzetten waarmee ze de

aangeboden partij kopen voor de prijs die de klok aanwijst. Daarbij moeten ze goed opletten of de prijs in centen of in stuivers wordt aangegeven. De wijzer van de veilingklok staat zelden stil, de partijen wisselen elkaar in een hoog tempo af. Een buitenstaander ziet de twee wijzers alleen maar als een dolle heen en weer gaan.

Eigen verbinding

Op deze wijze bemachtigen de inkopers van Zurel dagelijks ongeveer twaalfduizend partijen, goed voor een uiteindelijke dag-omzet van gemiddeld 2 miljoen gulden. Voor moederdag en Kerstmis kan dit oplopen tot 4 à 5 miljoen. Door op de knop te drukken zet een inkoper een heel proces in gang, dat er slechts enkele uren later toe leidt dat de bloemen ingepakt en voorzien van de benodigde papieren in de juiste vrachtwagen verdwijnen, op weg naar de afnemer waar ook ter wereld. Terwijl de bloemen geleidelijk aan de verschillende afdelingen tussen

veiling en expeditie doorlopen, worden ze op de voet gevolgd door het bijbehorende administratieve proces. Her en der in de immense hal, waarin fietsers, karretjes vol bloemen en bestelauto's af en aan rijden, staan kleine hokjes; de kantoorjes van de afdelingshoofden, stevast uitgerust met een computerterminal en een printer.

Op het moment dat een inkoper van Zurel de knop indrukt verdwijnt dat gegeven met de informatie over de gekochte partij bloemen — soort, aantal, lengte enzovoort — in de IBM-computer van de veiling. Door de veiling wordt die informatie ten behoeve van de koper keurig netjes uitgeprint. Maar begrijpelijkerwijs wil Zurel ook in de eigen computer over die informatie beschikken. Daarom is tussen de printeruitgang van de veiling-computer en het anderhalve kilometer verderop gelegen kantoor van Zurel een kabel gelegd. In plaats van dat de veilinggegevens worden uitgeprint, worden ze door die kabel naar de grote NCR-computer van Zurel gestuurd. Zo kan men, administratief gezien, op het kantoor de veiling direct volgen. De inkoper drukt op de knop en bij Zurel verschijnt op het scherm wat er is gekocht. Het klinkt eenvoudig genoeg, maar voordat de door de IBM netjes opgemaakt pagina, immers bedoeld om af te drukken, als kale data in de NCR computer is opge-

slagen is er heel wat gebeurd. Simpel gezegd komt het er op neer dat de informatie door een Apple IIe personal computer ontdaan wordt van alle overbodige printinformatie en geschikt wordt gemaakt om als data te dienen voor de NCR. En dat levert in de computerruimte van Zurel een verbazingwekkend beeld op. De van de veiling binnenkomende kabel verdwijnt eerst in de Apple IIe die op zijn beurt weer is gekoppeld aan de drie NCR minicomputers die tezamen het computersysteem uitmaken. Het computerprogramma dat dag en nacht op de Apple IIe, die nooit wordt uitgezet, draait, is door de automatiseerders van Zurel zelf ontwikkeld.

Volledige transactie-informatie

Inmiddels zijn ook de bloemenverkopers aan de slag gegaan. Voorzien van de informatie die van de veiling komt bellen zij dagelijks een vast aantal klanten. Het verkoopkantoor bevindt zich ook op de 'vloer', in de directe nabijheid van de veiling. Elke verkoper heeft daar een soort box, met een telefoon en een computerterminal die eveneens via de kabelverbinding op de centrale computer is aangesloten. Tijdens het telefoongesprek, dat in het Engels, Frans, Duits, Italiaans of Spaans gevoerd wordt, tikt de verkoper direct de gegevens van de transactie in. Nadat de hoorn op de haak is gelegd, hoeft hij of zij alleen nog op *return* te

drukken waarmee de transactie in de computer is ingevoerd. Vrijwel direct daarop komt die informatie elders in de vorm van een opdrachtbon aan de inpakkers weer uit een printer rollen. Uit een andere printer komt tegelijkertijd een streepjescode-sticker. Aan de hand van de bon worden de inmiddels van de veiling aangevoerde bloemen verdeeld over de verschillende bestellingen en ingepakt in dozen. Daarbij wordt op de bon aangegetekend welk soort doos wordt gebruikt, want dat verschilt per bloemsoort, en eventueel andere aanvullende gegevens. De ingepakte dozen worden voorzien van de streepjescode waarop een aantal klantgegevens staan, waaronder in ieder geval de bestemming, en verdwijnen via een volledig computergestuurde transportband die boven door de hal loopt. Op de transportband liggen alle bestemmingen nog doorelkaar. Ingebouwde scanners lezen de streepjescode en een systeem van wissels zorgt ervoor dat de dozen bij de juiste laaddeur terecht komen waar ze op pallets geladen zo de vrachtwagen in schuiven. *En passant* worden de dozen ook gewogen. Is een opdrachtbon afgewerkt dan wordt dat inclusief aanvullende gegevens via een terminal teruggemeld aan de computer. Daarmee is alle informatie aangaande een transactie volledig en kan de factuur worden gemaakt. Die ligt al klaar als de

dozen met bloemen bij de vrachtwagens van de band komen rollen en gaat met de hele handel mee.

Tussen de veiling en het moment waarop de vrachtwagens beginnen te rijden verstrijkt slechts een halve dag. De snelheid waarmee elke dag opnieuw miljoenen bloemen kunnen worden verwerkt vindt zijn oorsprong in het feit dat het vele noodzakelijke handwerk nauwgezet wordt gevolgd en gecontroleerd door de computer. Aan de basis staat de directe beschikbaarheid van de veilinginformatie die via de Apple IIe toegankelijk wordt gemaakt. Door deze gedurfde en doeltreffende manier van automatiseren kan Zurel garanderen dat bloemen en planten binnen 24 uur vrijwel overal ter wereld worden afgeleverd. De in *mainframe* kringen als onorthodox beschouwde oplossing voor de conversie van IBM naar NCR data is bovendien goedkoop. Inclusief de maatwerkprogrammatuur kostte het niet meer dan vijftienduizend gulden. Normaal gesproken moet voor zo iets vele tonnen worden neergeteld.

Persoonlijk computergebruik

Speelt het hierboven beschreven deel van de automatisering zich direct rond de veiling af, een heel ander aspect is het gebruik van personal computers op het kantoor van Zurel. Specifiek voor de managementinformatie is overwegend gekozen voor de Apple Macintosh. Doorslaggevende reden was dat de gebruiker direct met de toepassingssoftware kan gaan werken. En ook bij de 'Desktop'-toepassingen is ervoor gezorgd dat gebruik kan worden gemaakt

van data uit de centrale computer. De ongeveer dertig Macintosh computers maken deel uit van een AppleTalk-netwerk. Ook dit netwerk ligt deels in het kantoor, deels in het veilinggebouw. Daarvoor zijn in de kabel die van de veiling naar het kantoor is gelegd twee aders gereserveerd. Dat betekent dat het AppleTalk-netwerk zich uitstrekt over ruim anderhalve kilometer! Door middel van een *gateway* is het AppleTalk-netwerk aan de NCR-computer gekoppeld. Macintosh computers fungeren dus niet direct als terminal aan de centrale computer, maar de gebruikers kunnen via een *brug* data uit de centrale computer naar de Macintosh overhevelen. Die brug bestaat uit een MS-DOS personal computer waarop een pakket draait dat zonder problemen met het NCR mainframe kan communiceren. Door middel van het *TOPS*-pakket, dat voorziet in uitwisseling van gegevens tussen MS-DOS en Macintosh, 'praat' de Macintosh op zijn beurt met deze MS-DOS computer. De gebruiker moet dus wel iets *doen* voordat hij informatie uit de grote computer kan halen, maar deze fysieke barrière draagt op die manier meteen een stukje bij aan de beveiliging van die informatie. En natuurlijk is het niet iedereen gegeven om de centrale computer te benaderen. Maar is de gebruiker bevoegd, dan *doet* hij het op de hem bekende Macintosh-manier, ofwel *transparant*.

Elektronische postbus

De keuze voor open communicatie heeft bovendien bijgedragen tot een snelle verwerking van de orders vanuit Amerika, waar Zurel eigen verkoopkantoren heeft.

Bestellingen die daar overdag worden genoteerd, worden in de loop van de nacht (bij ons) via de satelliet naar Nederland geseind. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van het BusinessTalk-netwerk van General Electric. Apple zelf gebruikt dat bijvoorbeeld ook voor het wereldomspannende AppleLink-netwerk. De ordergegevens komen terecht in Zurels elektronische postbus in Amstelveen die 's ochtends vroeg automatisch door de computer van Zurel wordt gelicht. Bij het begin van de veiling weten de inkopers dus precies wat men in New York en San Francisco voor een bloemen wil hebben en de bestelling gaat dezelfde middag nog op het vliegtuig. Het gebruik van deze communicatiemogelijkheden gaat zelfs zover dat de financiële administratie van de Amerikaanse vestigingen in Aalsmeer gevoerd wordt. Men zou misschien zelfs zo ver kunnen gaan te stellen dat de personal computer op het bureau van de New Yorkse verkoper direct, zij het via omwegen, aangesloten is op de centrale computer in Aalsmeer.

Uiteraard moesten er bij het tot stand brengen van het hierboven geschetste automatiseringsplaatje talrijke technische problemen worden opgelost. Maar, zo meent men bij Zurel, zolang problemen van technische aard zijn, zijn ze oplosbaar. Waarmee men maar wil zeggen dat de organisatie en de automatisering op elkaar afgestemd moeten worden. Met doorzicht en gedurfd automatiseren heeft Zurel die valkuil met succes kunnen omzeilen.

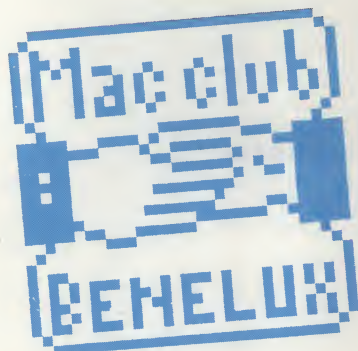

Man en machine

Hubert Savelberg motor achter tweede Macintosh Conventie

In oktober vindt in Antwerpen de tweede Macintosh Benelux Conventie plaats. Na het succes van de conventiedag vorig jaar, is nu gekozen voor een driedaags programma. Motor achter de organiserende Macclub Benelux is Hubert Savelberg. Een autodidact op computergebied die vijf jaar geleden vond dat hij meer eens iets over 'computers' moest gaan lezen. Een portret.

"Dit is te gek!" Voordat Hubert Savelberg vorig jaar de eerste Macintosh Benelux Conventie officieel opende, kon hij de stampvolle zaal overziend niet nalaten zijn diepe voldoening over de grote opkomst uit te spreken. Vermoeid maar voldaan improviseerde hij een openingsspeech doorspekt met huishoudelijke mededelingen. Op dat moment kon de dag al niet meer stuk. De "Mac-gek", zoals Hubert door de ruim 500 aanwezige Macintosh-gebruikers uit hoofdzakelijk Nederland en België liefkozend werd genoemd, organiseerde de eerste Macintosh Conventie geheel in zijn vrije tijd. Maar dit jaar wordt het met volledige steun van Apple heel wat professioneler aangepakt, vertelde Savelberg aan *Apple Magazine*.

Wat hetzelfde is gebleven is de plaats van handeling; op 16, 17 en 18 oktober in het Antwerpse Switel Hotel. Nu het evenement drie dagen duurt verwacht Savelberg minstens vijftienhonderd deelnemers. Er is een concessie gedaan wat betreft de voertaal, die zal Nederlands zijn, maar er worden al voorbereidingen getroffen voor een Franstalige equivalent in het voorjaar van 1988.

Avontuurlijk leven

Het succes van de conventie in 1986 heeft er in belangrijke mate toe bijgedragen dat Hubert Savelberg "de Macintosh als beroep" is gaan uitoefenen. Sinds februari van dit jaar wijdt hij zich full time aan de Macclub Benelux.

Hubert Savelberg is langs grote omwegen bij de Macintosh terecht gekomen. Op z'n negentiende stond hij in zijn geboorteplaats Maastricht aan het hoofd van een eigen autopoetsbedrijf. De onderneming nam hem dermate in beslag dat hij zijn opleiding MTS-werktuigkunde eraan moest geven.

Hij ontwikkelde een schoonmaakmiddel om het Maastrichtse wagenpark te ontdoen van de aanslag van een plaatselijke cementfabriek. Het produkt kwam in heel Nederland in de handel.

Drie jaar later verkocht hij het aan een chemisch fabrikant. Voordat de onderneming hem boven het hoofd zou groeien, zegt hij nu. Hubert Savelberg was toen 22 jaar. Met het aldus vergaarde kapitaaltje begon een avontuurlijk leven als chauffeur op een touringcar. Nu, vijftien jaar later, heeft dat voorlopig een eindpunt gevonden bij de Macclub Benelux. Na enkele jaren kris kras door Europa te hebben getoerd, vestigde de inmiddels getrouwde Savelberg zich in het Belgische Wirtzfeld, vlak bij de Duitse grens. Het huis dat hij daar voor zijn gezin bouwde is nu het zenuwcentrum van de Macclub Benelux. In die tijd verkocht Hubert Savelberg nog pre-fab huizen voor een Duitse firma. Later legde hij zich jarenlang toe op keukens van een eveneens Duits kwaliteitsmerk.

Eigen programma

In 1983 krijgt hij in de gaten dat er iets gebeurt 'rond de computer' en hij vindt dat hij daar meer van moet weten. Hij koopt boeken en tijdschriften over het onderwerp waar hij tot dan toe niets van weet. "Ik had al snel in de gaten dat het te moeilijk was zonder een computer voor je", herinnert hij zich. "Als ik op een computer-beurs op een toets drukte gebeurde er niets, terwijl zo'n snootje die naast je kwam staan een paar karaktertjes tikte en dan begon dat ding wel te werken." De confrontatie met de Macintosh in 1984 was dan ook een hele

**De Macintosh
is als een
vrouw; je
ontdekt er
steeds nieuwe
kanten aan.**

opluchting. "Ik had echt iets van: dat is het! Eindelijk een computer waar ik effectief iets mee kon doen zonder er dieper op in te hoeven gaan." Dat het anders is gelopen weten we inmiddels. Dat kwam doordat Hubert in de zomer van datzelfde jaar een maand lang een Macintosh huurde en werd aangestoken door het "Macintosh-virus", zoals hij het noemt. "Ik had er vijf programma's bij: *Basic*, *Multiplan*, *MacWrite*, *MacPaint* en *Chart* dat toen nog voortdurend bomde. Die heb ik vier weken lang dag en nacht zitten uitproberen." Omdat zijn baas niet inzag waarom een vertegenwoordiger een computer nodig had, besloot Hubert de 128K zelf aan te schaffen. Hij houdt er bijvoorbeeld zijn omzetstatistieken op bij, maar al snel wil hij meer dan op dat moment mogelijk is met de voorhanden zijnde programmatuur. Omdat hij gepersonaliseerde brieven naar z'n klanten wil sturen ontwikkelt hij binnen zes weken na de aanschaf een *mail merge* functie in *Multiplan*. "Dealers zeiden dat het niet mogelijk was, maar ik kon het laten zien," aldus Hubert Savelberg, "dus in mijn naïviteit dacht ik: daar ligt een markt." Geïnspireerd door de successen in de computerbranche richt hij Mexoft op om zijn *mail merge*-oplossing wereldwijd aan de man te brengen. Mexoft — een verbastering van Macsoft — is echter nog maar nauwelijks van de grond of het ziet een veelbelovende markt weggevaagd

door de introductie van *Microsoft File* en *Word*. Kaartenbak en tekstverwerker bieden soepele mail merge mogelijkheden.

Elkaar helpen

Inmiddels heeft Hubert Savelberg z'n Macintosh zo goed leren kennen dat hij op bijeenkomsten van gebruikers de meeste vragen waar anderen mee worstelen kan beantwoorden. Met een gebruiker die ook in keukens handelt spreekt hij af *public domain software* uit te wisselen. Het feit dat beiden ver uit elkaar wonen maakt het noodzakelijk dit via de post te doen. En daarmee was het idee geboren. "Ik dacht, dat is het! Via een diskette elkaar een en ander vertellen", toont Savelberg zich nog steeds enthousiast over zijn ingeving. Thuis prepareert hij een diskette met wat *public domain software* — dat is vrij te kopiëren programmatuur —, hij schrijft er een introductiebrief bij met tips en trucs en voegt er enkele *MacPaint*-afbeeldingen aan toe. Omdat hij voor de verkoop van keukens toch door heel België onderweg is, heeft hij in korte tijd vrijwel alle Apple-dealers in het land bezocht. Het verzoek aan hen is eenvoudig: kopieer de diskette en geef hem door aan je klanten. Het werkt en daarmee is de Macclub Benelux een feit. De diskette circuleert in België en Nederland en groeit al snel uit tot

gebruiker: "Het zijn allemaal mensen die zich uit 'computer-onkunde' op de Macintosh hebben gestort, omdat het een apparaat is waarmee ze kunnen omgaan. Tijdens het gebruik komen er toch vragen naar voren en wil men een stapje verder. Ik weet ook niet alles, maar ken weer mensen die ergens een antwoord op hebben," verklaart hij het succes van de Macclub. Hoewel de Macclub Benelux zijn bestaan juist dankt aan het feit dat de leden via de 'clubpost' contact onderhouden, ontstond er na verloop van tijd toch behoefte om eens per jaar bij elkaar te komen. Op 25 oktober 1986 resulteerde dat in de eerste Macintosh Benelux Conventie. De conventie toonde aan dat er bij de professionele gebruikers voldoende interesse bestaat om meer over de Macintosh te weten te komen. Het succes van de drukbezochte dag was voor de ondernemende Hubert Savelberg een belangrijke stimulans om zijn baan eraan te geven en zich voortaan geheel aan de Macclub Benelux te wijden. Ervaringsuitwisseling via de club-diskette blijft het belangrijkste, maar daarnaast is voor leden sinds kort ook een speciaal telefoon-nummer opengesteld waar men terecht kan met dringende vragen. Al langer bestaat het Bulletin Board, MacDate Europe, waar iedereen naar believen berichten

**De Macclub is:
elkaar een en ander vertellen
op een manier waarop je dat
in een gewoon tijdschrift
niet aantreft.**

een soort tijdschrift waarop mensen hun ervaringen met de Macintosh doorvertellen. "Op een manier," vindt Savelberg, "zoals je dat in gewone tijdschriften niet aantreft." 's Avonds in z'n hotel en thuis in het weekend zorgt hij ervoor dat het groeiende aantal geïnteresseerden elke maand een nieuwe Macclub-diskette krijgt. Sinds januari 1986 is het mogelijk een abonnement te nemen en momenteel gaan er in Wirtzfeld elke maand drie postzakken vol de deur uit. Via de Macclub hebben de leden contact met gebruikersgroepen over de hele wereld.

Steeds nieuwe kanten

Door zijn vele contacten heeft Hubert Savelberg een aardig inzicht in de gemiddelde Macintosh-

kan achterlaten of afhalen. Er bestaan plannen voor lokale Bulletin Boards in Brussel en Amsterdam. En de Macintosh Benelux Conventie zal uitgroeien tot een traditie, is de overtuiging van Savelberg. Sinds hij gegrepen werd door de Macintosh heeft de machine Hubert Savelberg volledig in beslag genomen. Vanwaar die bezieling voor een computer? "Misschien is de Macintosh als een vrouw. Je ontdekt er steeds nieuwe kanten aan. Er komt steeds weer iets nieuws bij en het wordt steeds geweldiger. Ik ontdek nog elke week nieuwe mogelijkheden. Wanneer een Macintosh-gebruiker over zijn computer praat, zul je altijd een spoor van een glimlach om z'n mond of in z'n ogen zien."

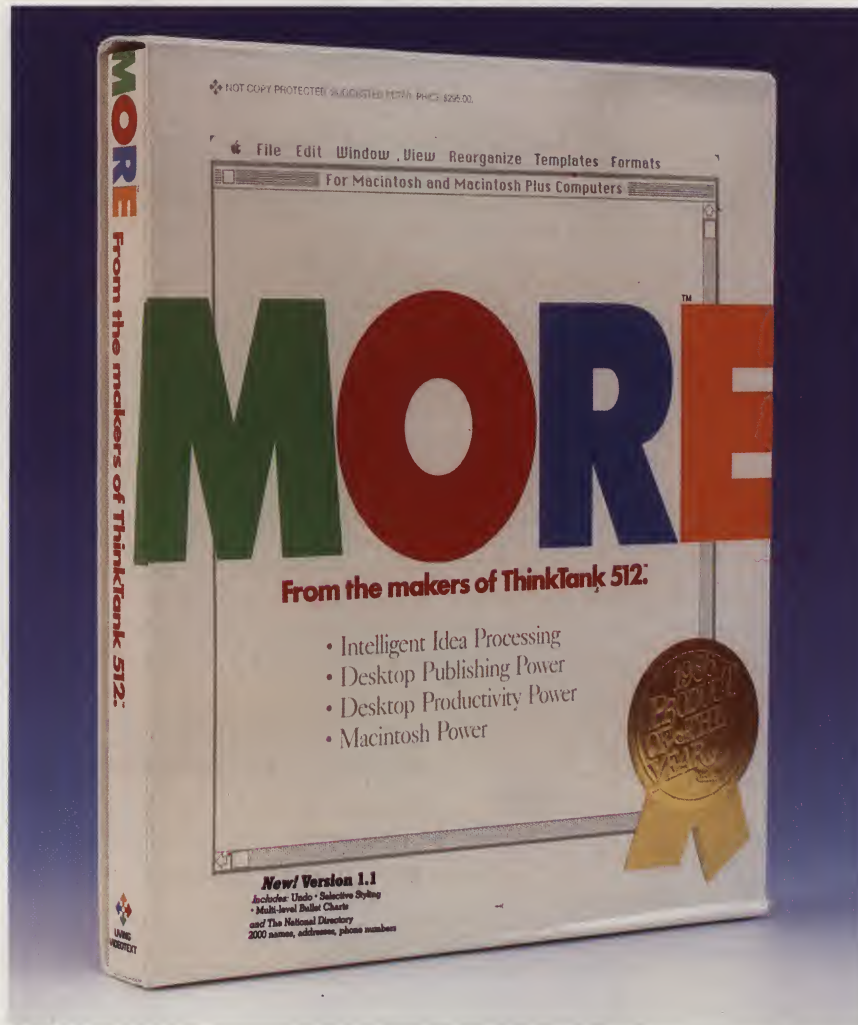

Brainstormen met de computer

Sinds enige tijd wordt Macintosh-minnend Nederland veroverd door MORE.

MORE is een produkt dat een aparte plaats inneemt op de softwaremarkt. Een programma dat een heel treffende invulling geeft aan het begrip 'Desktop Productivity' en dat alle eigenschappen in zich heeft om in korte tijd razend populair te worden.

'Ideeënverwerker' is misschien wel de meest hoogdravende naam die men voor een computerprogramma zou kunnen verzinnen. Bepaalt de wens hier de kijk op de werkelijkheid? Feit is in elk geval dat van MORE en zijn voorloper *ThinkTank* tot nu toe ruim 100.000 exemplaren werden verkocht. Wat heeft MORE meer dan andere programma's? In de Verenigde Staten vaart MORE onder de vlag *outliner*, een moeilijk te vertalen begrip. 'Contourmaker' of 'contour-schetser' komen er in de buurt, maar zijn zeker geen normaal

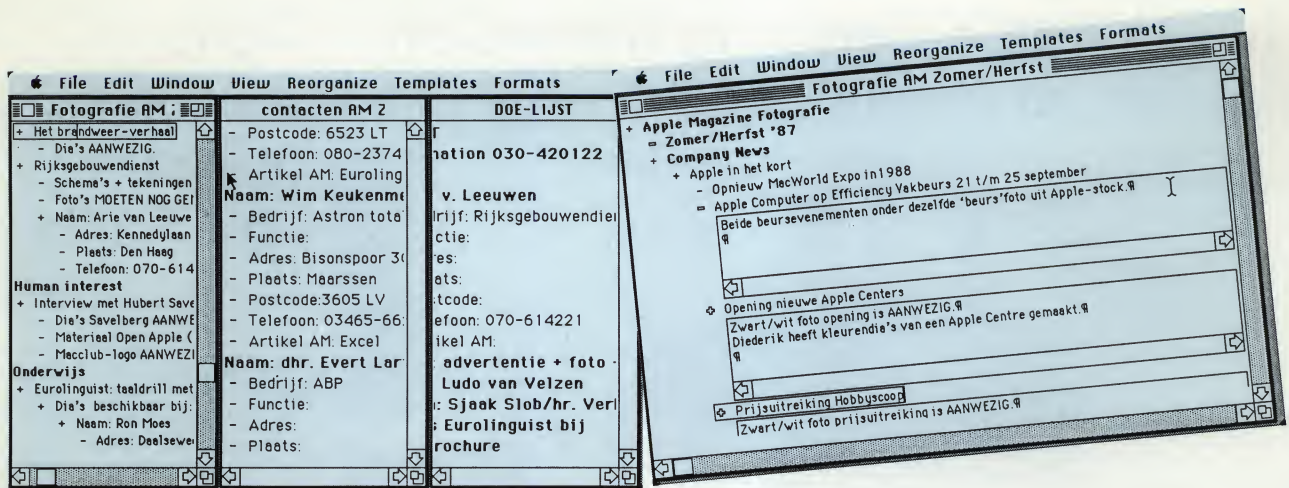
Nederlands. Een typerend probleem voor een programma dat niet zozeer bestaande taken overneemt, maar eerder een nieuwe werkomgeving schept. En dan een werkomgeving waar men zich binnen de kortste keren thuisvoelt en die bovendien voortdurend met de gebruiker meegroeit. Probleem is dat uitleggen wat MORE is net zo moeilijk is als het gebruiken ervan gemakkelijk is.

Produkt voor denkers

Bent u daar nog? Gelukkig maar, want u krijgt de kans om meer te

weten te komen over het interessantste programma dat de laatste tijd is uitgebracht. MORE integreert op intelligente wijze het ontwikkelen, organiseren en presenteren van ideeën. Het combineert eigenschappen van produktiviteitssoftware als tekstverwerking en rekenprogramma's, met time-management en Desktop Publishing. Daarbij maakt het optimaal gebruik van de gemakkelijke besturing van de Macintosh. MORE is uitermate geschikt voor mensen wiens belangrijkste produkt hun denken is, bijvoorbeeld managers, consul-

tants, beoefenaars van vrije beroepen, pr- en reclamespecialisten, journalisten en docenten.

MORE biedt de gebruiker de mogelijkheid de resultaten van zijn denken snel en op logische wijze te manipuleren tot agenda's, overzichten, rapporten en presentaties. Met *MORE* is het mogelijk in zeer korte tijd een volwaardige presentatie samen te stellen, compleet met boomdiagrammen en/of puntsgewijze indelingen (*bullet charts*). Een serie in *MORE* gemaakte afbeeldingen kan zelfs met behulp van animatie-software en een groot scherm worden gebruikt als dia-presentatie.

MORE's werkelijke kracht ligt in zijn vermogen een 'kader' te schetsen en hieraan tekst, afbeeldingen en 'koppen' te verbinden tot een logische structuur, dit af te drukken of uit te voeren naar een ander programma.

Hoe doet *MORE* dit alles? In een geopend venster noteert men een idee. Deze aantekening kan functioneren als 'kop'. Onder zo'n *headline* kunnen weer andere notities geplaatst worden als subpunten. Deze kunnen verborgen worden onder de oorspronkelijk 'kop', door te klikken zijn ze weer beschikbaar. Op deze wijze kunnen hele ketens gevormd worden, waarbij men naar believen tekst en details kan invoeren. Zo ontstaat een *outline* die *MORE* op tal van manieren kan presenteren. Bijvoorbeeld als systematisch genummerde lijst, maar ook als *bullet chart* of boomdiagram, verticaal of horizontaal. De mate van detailering kan men daarbij naar believen variëren, evenals de opmaak van de gegevens.

Dagelijks werk structureren

Naast het grote plannenmaken helpt *MORE* ook met het structu-

ren van de dagelijkse gang van zaken. Die structurering gebeurt nu vaak met losse aantekeningen. Je kunt tegenwoordig geen kantoor binnenkomen of de bureau's zijn beplakt met gele briefjes met zaken die niet vergeten mogen worden. Afspraken, telefoontjes, opmerkingen en belangrijke data of deadlines; het geheugen is overbelast en raakt het briefje zoek, dan is de informatie definitief verloren. In *MORE* is het maken van een flexibel notitie- en afsprakenbestand een koud kunstje. Een overzichtelijk lijstje, zo men wil gekoppeld aan kalender, adressenbestand en agenda. Een telefoonnummer kan men behalve noteren en snel terugvinden ook even laten draaien door de computer (hetgeen zonder aangesloten modem natuurlijk weinig zin heeft). Ook handig is de mogelijkheid gegevens te klonen. Wijzigingen in naam of andere gekloonde gegevens die in meerdere documenten voorkomen worden dan automatisch doorgevoerd.

De kracht van *MORE* komt uiteraard het duidelijkst uit in de concrete toepassingen. Een goed voorbeeld is de samenstelling van een voordracht. Hoe vaak gebeurt het niet dat een spreker zijn gehoor tracteert op een slaapverwekkende lezing? Veelal is dat het gevolg van een onvermogen de aangeboden stof helder te structureren. De problemen beginnen al tijdens de voorbereiding. De spreker in spé weet waar het verhaal over moet gaan en ook ongeveer wat er aan de orde moet komen, maar zit intussen met een vormloze hoop informatie. Een enkele fraaie 'quote' trekt aan het geestesoor voorbij, maar hoe die in het verhaal in te passen? Met *MORE* geen probleem, gewoon de zin invoeren, onder een kop

brenge en het begin is er.

Gaandeweg ontstaat er als vanzelf een structuur. Elke inval kan direct worden ingevoerd, ook tussen andere bezigheden door. Je kunt in *MORE* tenslotte zes vensters tegelijkertijd open op je scherm hebben. Klikken volstaat om er een te activeren.

Lichtend voorbeeld

Mick O'Neil slaat in de Engelse *MacUser* de spijker op de kop als hij *MORE* "de meest instinctieve ideeënprocessor op de markt" noemt. David Winer, de man achter Living Videotext, dat *MORE* ontwikkelde, vertelt dat het er om ging "de verbeelding van de gebruiker te vangen". *MORE* geeft alle ruimte aan die verbeelding, en biedt de gereedschappen haar om te zetten in resultaten. Alle extra's van *MORE* op het gebied van vormgeving, tekstverwerking en organisatie liggen in het verlengde van dit uitgangspunt.

Hoewel *MORE* als geheel geen produktiviteitssoftware is, is het wel een lichtend voorbeeld van Desktop Productivity. Het soort diagrammen dat je in *MORE* maakt kun je ook met bijvoorbeeld *MacDraw* maken. Maar bij *MacDraw* gaat de tijd zitten in het maken, niet in het bedenken, terwijl in *MORE* het maakproces parallel loopt met het denkproces en dit ondersteunt. Wie *MORE* op de Macintosh draait, krijgt al gauw het gevoel dat de Macintosh voor *MORE* is gemaakt in plaats van andersom en binnen de kortste keren vraag je je af hoe je het ooit zonder hebt kunnen doen.

Nu ook Apple Centre in Rotterdam, Heerlen en Amsterdam

The power to be your best. Met die aanmoediging in gedachten verrichtte de jonge olifant Bernadientje onlangs de officiële opening van het vierde Apple Centre in ons land door door de met Apple-beeldmerk bespannen deur te denderen. De zwaargewicht was afkomstig uit Diergaarde Blijdorp in Rotterdam, de vestigingsplaats van het nieuwe Apple Centre. Met haar bijzondere uitvoering van het verhaal van de olifant en de muis sleepte Bernadientje een Apple Macintosh SE in de wacht die in Blijdorp gebruikt zal worden voor het bijhouden van de 'burgerlijke' stand en analyse van diergedrag.

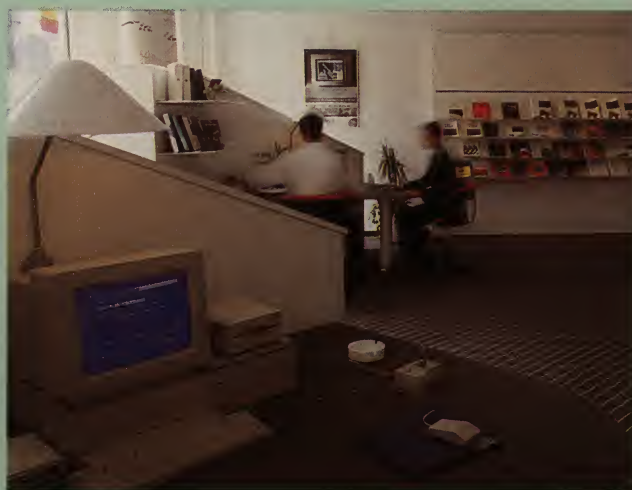

Begin september werden ook Apple Centres geopend in Heerlen en in Amsterdam-Zuidoost. Daarmee beschikt Nederland over zes regionaal gespreide Apple Centres, want eerder werden al Apple Centres geopend in Utrecht, Groningen en Den Haag.

Apple Centres voeren in hun assortiment uitsluitend personal computers die door Apple

Computer op de markt worden gebracht, alsmede producten die de Apple-lijn ondersteunen en zinvol aanvullen. Ze zijn direct herkenbaar door de uniforme huisstijl. De medewerkers ontvangen een speciale opleiding op de Apple Business School.

Apple Centres zijn gevestigd in goed bereikbare zakenwijken. Door hun ruime, moderne inte-

rieur en goede faciliteiten bieden ze alle mogelijkheden om deskundig advies in te winnen over Apple-oplossingen waar het gaat om personal computer-gebruik.

De opening van het Apple Centre Amsterdam op 10 september betekende tevens de Nederlandse premiëre van HyperCard, de nieuwe Apple programmatuur die elders in dit *Apple Magazine* uitvoerig wordt beschreven, en andere nieuwe producten van Apple Computer.

Claris ontwikkelt software voor Apple

Onlangs heeft Apple Computer een eigen softwarehuis in het leven geroepen met de naam Claris Corporation. Apple heeft altijd al eigen programmatuur ontwikkeld bij haar personal computers. Die toepassingsprogramma's, waaronder *MacWrite*, *MacDraw*, *MacProject*, *MacPaint*, *AppleWorks* en *Access II*, zullen vanaf nu op de markt worden gebracht door Claris. Daarmee behoort Claris direct al tot een van de vijf grootste personal computer software-bedrijven. In de nabije toekomst zal Claris nieuw ontwikkelde programma's op de markt brengen.

De toekomstvisie van Claris ligt uiteraard op een lijn met de uitgangspunten van Apple Computer. "De naam *Claris* weerspiegelt duidelijkheid en helderheid", aldus de vers benoemde president-directeur van Claris, William V. Cambell. Claris is afgeleid van *clarity* wat duidelijkheid betekent. De van Apple Computer afkomstige Cambell wees er voorts op dat in 1987 weliswaar een tweede generatie personal computers is geïntroduceerd, maar dat daarbij nog geen echte tweede generatie programmatuur beschikbaar is. "De filosofie van Claris vormt een belangrijke kracht bij het definiëren en ontwikkelen van die tweede generatie programmatuur voor de zakelijke markt, het onderwijs en de overheid", aldus William V. Cambell bij de oprichting van de nieuwste loot aan de Apple-stam.

Sterke groei Apple Computer

Groeit de personal computer-markt met gemiddeld 15 tot 20 procent, ook in het derde kwartaal zit de expansie van Apple Computer daar weer ruimschoots boven. Wereldwijd kon een omzetstijging van 42 procent worden genoteerd tot een totaal van ruim 637 miljoen dollar. De nettowinst over het derde kwartaal kwam op 53,5

miljoen dollar, een stijging van 65 procent ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar.

De snelle levering van met name de Macintosh II is niet vreemd aan deze goede cijfers. Apple-topman John Sculley verklaarde dat er grote vraag is naar de Macintosh II. "Wat we zien is dat onze investeringen een sterke groei opleveren", aldus Sculley die daarmee verwijst naar het altijd grote onderzoek- en ontwikkelingsbudget van Apple Computer. Wat Nederland betreft verwacht Apple Computer B.V. in Zeist dit boekjaar zelfs uit te komen op een groei van 60 procent. "Dat cijfer ligt een stuk hoger dan het marktgemiddelde", meent directeur Jan Terwisse. "Met de complete lijn Macintosh-produkten versterkt Apple in hoog tempo haar positie op de zakelijke markt. Om de zakelijke toepassingen

zo dicht mogelijk bij de gebruiker te brengen zullen we onze bestaande keten Apple Centres verder uitbouwen", zo beloofde hij. Het feit dat de Macintosh II veel eerder dan gedacht leverbaar werd speelt ongetwijfeld een belangrijke rol bij de snelle acceptatie. Overigens is de Macintosh SE met ingebouwde 20Mb vaste schijf eenheid op dit moment de best verkopende personal computer uit de Apple Macintosh-lijn.

De sterke positie van Apple in Nederland wordt nog eens onderstreept door de voorgenomen bouw van een nieuwe behuizing, niet ver van de huidige vestiging in Zeist. Het is de bedoeling dat Apple Computer het eigen kantoor over een jaar in gebruik kan nemen.

Succes MacWorld Expo geprolongeed in 1988

Er komt weer een MacWorld Expo. Dit maakte Apple-directeur Jan Terwisse bekend bij de opening van het Rotterdamse Apple Centre. Daarmee is onduidelijk het succes van de eerste Europese Mac World Expo, de in april in Rotterdam voor het eerst gehouden driedaagse Apple Macintosh beurs, vast komen te staan. In Rotterdam overschreed het bezoekersaantal ruimschoots de verwachte vijftienduizend. Kijkers, kopers en meer dan tachtig aanbieders zorgden ervoor dat de Ahoy-hal van het begin tot het einde net zo druk was als het Zandvoortse strand op een zomerse dag. Voldoende reden dus om MacWorld tot een jaarlijkse traditie te maken. Overigens is het nog niet zeker waar MacWorld 1988 zal worden gehouden. Het Ahoy-complex staat zeker weer kandidaat, maar ook de RAI in Amsterdam zou de Expo weleens binnen haar poorten kunnen krijgen. Ook de datum is nog niet

vastgesteld, al verklaarde een woordvoerder van Apple dat het in ieder geval wat later zal vallen dan dit jaar — zo rond eind mei, begin juni. MacWorld is en blijft een Europees gebeuren, werd eraan toegevoegd, maar zal opnieuw worden georganiseerd door de Nederlandse Apple-vestiging.

Apple op Efficiency Vakbeurs

Wie niet kan wachten tot MacWorld het volgende voorjaar, kan van 21 tot en met 25 september terecht in de Amsterdamse RAI waar Apple Computer standnummer D616 heeft ingeruimd voor een klein stukje MacWorld op de Efficiency Vakbeurs. Daar kan men bijvoorbeeld *HyperCard*, waarover men elders in dit *Apple Magazine* meer kan lezen, in werking zien. Op de Apple-stand in de Delta-hal kan voorts worden kennigemaakt met Desktop Publishing, Desktop Productivity en Video Works.

Nieuwe produkten

Op de MacWorld Expo vorige maand in Boston heeft Apple Computer een reeks nieuwe software en hardware produkten geïntroduceerd. De meeste aandacht ging uit naar *HyperCard* waarover u elders in dit nummer uitvoerig kunt lezen. Naar verwachting zullen de

wanneer gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid taken op de achtergrond uit te voeren. Vooral bij Desktop Publishing, waar per definitie wordt gewerkt met informatie — afbeeldingen en tekst — uit verschillende toepassingen, bewijst *MultiFinder* direct zijn nut.

meeste van de in Boston getoonde produkten te zien zijn op de aanstaande Efficiency Vakbeurs.

MultiFinder

Als onderdeel van nieuwe systeemsoftware werd Apple's *MultiFinder* geïntroduceerd, het eerste 'multi-tasking' besturingssysteem voor de Macintosh Plus, Macintosh SE en Macintosh II. Met *MultiFinder* kunnen tegelijkertijd maximaal 30 verschillende toepassingsprogramma's worden geopend. Tevens maakt het achtergrondtaken mogelijk, zoals het afdrukken van documenten, het uitvoeren van berekeningen en datacommunicatie. *MultiFinder* levert een aanzienlijke bijdrage aan een nog verder gaande integratie van toepassingen in de Macintosh-omgeving. Met de juiste programmatuur is het zelfs mogelijk naast elkaar met verschillende besturingssystemen te werken, waaronder MS-DOS. In de dagelijks praktijk draagt *MultiFinder* bij tot een verhoogde produktiviteit doordat alle veelgebruikte programma's slechts een keer hoeven worden geopend. De rest van de werkdag zijn de diverse programma's dan naast elkaar beschikbaar. De snelheid van werken wordt verder verhoogd

Nieuwe randapparatuur

Nieuw in Boston was ook de ImageWriter LQ printer voor de Apple Macintosh en Apple II, een puntmatrix printer met hoge kwaliteit. De resolutie die met de ImageWriter LQ kan worden bereikt is 216 bij 216 dpi (punten per inch), ofwel bijna-correspondentiekwaliteit. De ImageWriter LQ heeft een brede wagen en is geschikt voor vele papiersoorten. De printer kan worden voorzien van een papierdoorvoerinstallatie. De ImageWriter LQ overbrugt het gat tussen de ImageWriter II en de LaserWriter. De printer vertoont alle goede eigenschappen van de andere Apple-printers, waaronder AppleTalk, verschillende ingebouwde lettertypes en kleur.

Twee ander produkten in Boston waren de AppleFax Modem en de Ethernalk Card. De AppleFax Modem voor de Macintosh is een modem voor het verzenden en ontvangen van Fax-berichten. De Ethernalk Card voorziet in een directe koppeling van de Macintosh II met Ethernet-netwerken.

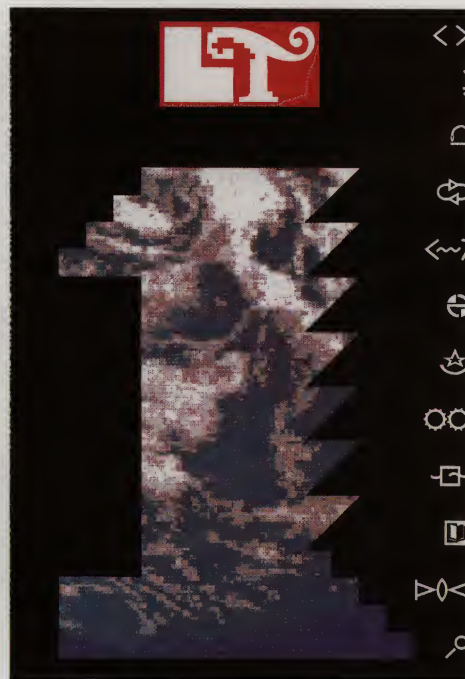

Language Technology snel klaar met Ready,Set,Go!

Sinds de introductie in 1985 heeft Desktop Publishing zich ontwikkeld van typische Apple noviteit tot een concept voor kantoorautomatisering dat overgenomen is door alle computerleveranciers.

Daarmee heeft het toepassingsgebied van Desktop Publishing zich enorm verbreed.

Waar DTP nog synoniem is met pagina-opmaak heeft de Macintosh-bezitter op dit moment de keuze uit drie opmaakprogramma's: het aloude PageMaker, het gloednieuwe XPress en Ready,Set,Go!.

Dat er tussen *Ready,Set,Go!*, *PageMaker* en *XPress* wel degelijk verschillen bestaan, blijkt al uit de prijs die varieert van vijftienhonderd gulden voor *Ready,Set,Go!* tot vijftientwintighonderd voor *XPress*. *PageMaker* zit daar precies tussenin. Maar prijs zegt niets over kwaliteit. Aan *XPress* verslaafde vormgevers hebben bijvoorbeeld het afgelopen half jaar moeten leren leven met de losse eindjes die klaarblijkelijk altijd in de eerste versie van een programma achterblijven, terwijl de derde versie van *PageMaker* juist zo'n warm ont-haal heeft gekregen omdat de in eerdere versies nog aanwezige onvolkomenheden nu vrijwel allemaal zijn opgelost.

Echter, afgezien van de toepassing waarvoor men een pagina-opmaakprogramma denkt nodig te hebben, zit 'm het verschil tussen de drie programma's vooral in de praktische bruikbaarheid. Zo is de omvang van *PageMaker* met de nieuwe 2.0 versie dermate toegenomen dat er praktisch gesproken een vaste schijf nodig is om snel en prettig met alle geboden moge-

lijkheden te kunnen werken. Inclusief de voor automatisch afbreken benodigde 'woorden-boeken' beslaat *PageMaker 2.0* ruim 700Kb en dat is in het dagelijkse gebruik eigenlijk te groot voor een Macintosh die alleen met losse diskettes werkt. Bovendien schiet bij een dergelijk veeleisend programma waarin veranderingen simultaan moeten worden doorgevoerd, de verwerkingssnelheid van een gewone Macintosh Plus te kort. Hetzelfde geldt voor het zeer uitgebreide *XPress*. Dat *XPress* zelfs in kleur werkt duidt erop dat maker Quark het programma voor de Macintosh II heeft bestemd. Voor de professionele gebruikers van *PageMaker* of *XPress* maakt het weinig uit, want zij zullen sowieso over een vaste schijf beschikken, omdat grafische toepassingen nu eenmaal veel geheugenruimte vragen en bovendien meestal gecombineerd worden gebruikt met tekenprogramma's en dergelijke. Voor hen geldt wat het programma kan en dat bepaald de keuze tussen *PageMaker* en

XPress. Beide opmaakprogramma's staan te boek als professioneel, maar ze verschillen wat betreft karakteristieken en dus ook gebruiksmogelijkheden.

PageMaker wordt wel een werktekenprogramma genoemd. Het meest in het oog springend bij *Xpress* zijn de echte typografische mogelijkheden en natuurlijk het feit dat het in kleur werkt zodat kleurscheiding automatisch kan worden gedaan.

Ideaal voor starters

Ready,Set,Go! is tot nu toe een beetje buiten dit verhaal gebleven. Hoewel ontegenzeggelijk een opmaakprogramma, is het de vraag of het moet worden vergeleken met krachtpaters als *PageMaker* en *XPress*. Om te beginnen neemt *Ready,Set,Go!* ruwweg de helft minder kilobytes in beslag, zo'n 350K, wat betekent dat men er uitstekend mee uit de voeten kan op een Macintosh met twee 800K diskette-eenheden. Dat het daardoor ook minder kan, is niet zo verwonderlijk voor een programma dat de helft kleiner is

dan z'n grote broers. En al zullen professionele computervormgevers misschien niet vaak met *Ready, Set, Go!* aan de gang gaan, wat te denken van de vele Macintosh-gebruikers in management of secretariële functies die ook het genoegen van Desktop Publishing willen smaken? Zij beschikken met *Ready, Set, Go!* over een uitermate flexibel opmaakprogramma waarmee al na een middag onverwacht professionele resultaten zijn te bereiken.

Voor wie begint met Desktop Publishing is *Ready, Set, Go!* een ideaal startersprogramma dat gezien de redelijke prijs genoeg te bieden heeft voor DTP in het kantoor. Pluspunten ten tijde van de introductie waren de mogelijkheid tot afspatiëren of *kerning*, automatische woordafbreking (*hyphenation*) en het vermogen afbeeldingen binnen een illustratiekader te verkleinen en vergroten, maar inmiddels is *Ready, Set, Go!* alweer voorbij gestreefd door de recentere 2.0 versie van *PageMaker* en het nieuwe *XPress*. De tekstverwerker van *Ready, Set, Go!* laat die van de twee andere opmaakprogramma's echter nog steeds ver achter zich.

Werken met *Ready, Set, Go!* begint met het aanbrengen van een stramien op de lege pagina, door middel van een keuzemenu. In dat stramien worden vervolgens kaders getekend — voor tekst en voor illustraties — die met de handige *snap to*-functie perfect lijnend kunnen worden gemaakt. De volgende stap is het verbinden of *pijplijnen* van tekstkaders (kolommen) zodat de tekst in een keer van kolom naar kolom kan vloeien. Op deze wijze kan snel een aantal standaardpagina's worden ontworpen. Er zijn grafisch ontwerpers die *Ready, Set, Go!* zo gebruiken als schetsprogramma. Nadat het gewenste aantal pagina's is bepaald kan de met een tekstverwerkingsprogramma gemaakte tekst worden opgehaald.

De snelle werkwijze gecombineerd met de opmaakmogelijkheden van *Ready, Set, Go!* zijn uitermate geschikt om tegemoet te komen aan de eisen die er sinds de opkomst van Desktop Publishing worden gesteld aan nieuwsbrieven, presentaties, rapporten, produktbrochures, uitnodigingen, overheadsheets en al het andere 'kantoorwerk' waarin tekst en afbeeldingen op een grafisch verantwoorde wijze moeten worden samengevoegd.

"New, fast and easy"

Dat niettegenstaande deze zelfopgelegde beperkingen met *Ready, Set, Go!* ook een volwaardig tijdschrift kan worden vormgegeven werd bewezen in Amsterdam. Voor *Language Technology* — een internationaal tijdschrift over taal en computer dat z'n première beleefde op de MacWorld Expo — stond vanaf het begin vast dat het door middel van Desktop Publishing zou worden gemaakt. "Desktop Publishing was new, fast and easy", verklaart de van oorsprong Amerikaanse hoofdredacteur Louis Rossetto. Hij bracht *Ready, Set, Go!* in januari van dit jaar mee van de MacWorld Expo in San Francisco en verkoos het boven *PageMaker* vanwege de mogelijkheid tekst rond afbeeldingen te laten vloeien, de snelheid en de goede tekstverwerking.

"Op dat moment was de nieuwe versie van *Pagemaker* nog niet uit en had niemand nog gehoord van *XPress*", voegt hij er eerlijkheidshalve aan toe.

In het colofon van het eerste nummer van *Language Technology* wordt Bert Hendriks genoemd als *senior DTP operator*. Hij is grafisch vormgever en verbonden aan de Grafische Vormgevers Associate Amsterdam

lijkheden van *Ready, Set, Go!* je vormgevingsideeën uit te voeren. De oplossingen moet je toch zelf verzinnen."

Bert Hendriks creëerde een basisstramien met een zeer fijn raster. Dat bood hem de mogelijkheid met veel kaders te werken en zo kon hij tekst en afbeeldingen helemaal naar zijn hand zetten. "Het idee erachter is dat je kaders, kolommen en afbeeldingen, op allerlei punten kan vastzetten om alles te laten lijnen", verklaart hij zijn oplossing die hem de gelegenheid bood "eindeloos te stoeien" met de vormgeving. Een opvallend aspect in de vormgeving van *Language Technology* vormen vijftien speciaal ontworpen iconen en het LT-logo. Ook ontwierp art director Max Kisman met *Fontographer* twee speciale lettertypes.

Bert Hendriks: "Bij de produktie van *Language Technology* ligt alles klaar in de machine. Je stramien zit erin, je hebt je icoontjes en verder kun je er alles in kwijt, zoals tekeningetjes en grafiekjes. Op de foto's na komen alle pagina's een op een, kant en klaar uit de computer." Maar omdat het allemaal nieuw was heeft Hendriks bij de produktie van het eerste nummer toch wel eens "met zijn handen in het haar gezeten". Tot slot heeft Bert Hendriks een

Grafisch vormgever en senior DTP operator Bert Hendriks

(GVA). Hendriks, volgens zijn visitekaartje een Ambassador of Aesthetics, noemt *Ready, Set, Go!* een snel toegankelijk programma voor mensen die niet te veel grafische eisen stellen. Omdat hij zelf wel hoge eisen stelt moest Bert Hendriks als vormgever van *Language Technology* alles uit het programma halen wat erin zit. Het resultaat was verbluffend, al stelt Hendriks laconiek: "Het programma doet niet de vormgeving. Waar het om gaat is met de moge-

welgemeende raad voor wie met *Ready, Set, Go!* of een ander opmaakprogramma aan de slag gaat: "Lees op z'n minst een boekje over hoe je een pagina opmaakt, want met een tekst en lege pagina's ben je er nog niet." Al vindt de *Ambassador of Aesthetics* eigenlijk dat al het drukwerk dat bij bedrijven de deur uit gaat onder ogen van een grafisch vormgever moet zijn geweest.

Macintosh Benelux Conventie 1987

Op vrijdag 16, zaterdag 17 en zondag 18 oktober vindt in het Antwerpse Switel Hotel de tweede Macintosh Benelux Conventie plaats. De conventie wordt georganiseerd door de Macclub Benelux in nauwe samenwerking met de Belgische en Nederlandse vestigingen van Apple Computer.

De Macintosh Benelux Conventie richt zich op de professionele Apple Macintosh-gebruikers. Gedurende de driedaagse bijeenkomst wordt steeds hetzelfde programma afgewerkt.

's Ochtends staan er algemene toepassingen op het programma, tijdens de middagsessies wordt dieper ingegaan op specifiek gebruik van zakelijke programmatuur. Door deze opzet kan elke deelnemer zelf bepalen op welke dag hij Antwerpen aandoet, terwijl voor diegenen

die er echt zin in hebben de mogelijkheid bestaat gedurende de drie dagen in totaal negen verschillende workshops te volgen.

In tegenstelling tot vorig jaar, toen er sprake was van plenaire sessies, biedt de nu gekozen programmering de moge-

lijkheid dieper op de diverse thema's in te gaan, ook al omdat gelijk geïnteresseerden bij elkaar zullen zitten.

In de lobby van het hotel zal ook dit jaar een productenmarkt zijn ingericht, terwijl er tevens doorlopend demonstraties zijn in de New Product Show.

De toegangsprijs van f100,- is inclusief koffie, frisdranken en warme lunch. Desgewenst kan tegen een speciaal tarief in het Switel Hotel worden overnacht.

Het volledige programma voor de drie dagen staat hiernaast. Het is de bedoeling dat men zich van te voren opgeeft voor de workshops waaraan men wil deelnemen.

Alle inlichtingen:

Macclub Benelux
Wirtzfeld 140
4710 Büllingen
België
Telefoon: 09-32.80.647713

Macintosh Benelux Convention

Macintosh Benelux Convention wordt georganiseerd door Macclub Benelux in samenwerking met Apple Computer België en Nederland.

Programma Macintosh Benelux Conventie 1987

10.00—12.00 uur:

Omnis3 Plus; Wordprocessing (WordPerfect, Microsoft Word, WriterPlus); Telecommunicatie; Desktop Engineering (Cad/CAM-toepassingen); Music Applications (w.o. MIDI); Macintosh Programmeren; Educatieve toepassingen (lager en middelbaar onderwijs).

14.00—16.00 uur:

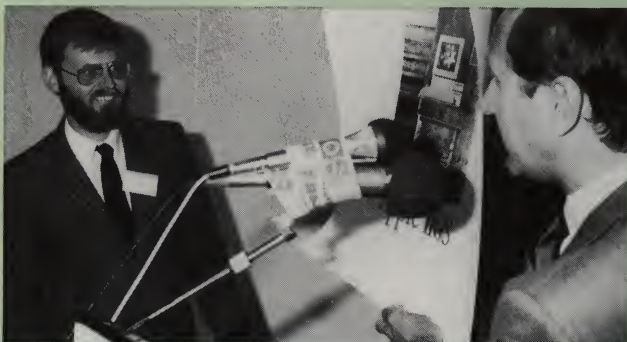
Excel; Desktop Publishing (PageMaker, Ready, Set, Go!3 e.a.); Desktop Communications (FileServer, networking, mainframe-verbindingen); Desktop Drawing (toepassingen voor architecten); Professional Accounting (boekhouden accountantspakketten); Resource Hacking/ Utilities.

16.00—18.00:

4th Dimension; Desktop Publishing (scanners, LaserWriter, Linotronic, PostScript); Desktop Communication (MS-DOS toepassingen, UNIX); Medische toepassingen; Educatieve toepassingen (technisch en universitair onderwijs); Diskette/ Hard Disk beheer; End User Product Show.

Elders in dit *Apple Magazine* een interview met de organisator van de conventie en voorzitter van de Macclub Benelux, Hubert Savelberg.

Hobbyscoop programmeerwedstrijd

Het NOS radioprogramma Hobbyscoop organiseerde voor haar luisteraars een wedstrijd computerprogrammeren. De eerste prijs bestond uit een Apple IIGS computer met kleurenbeeldscherm in een speciale versie, namelijk voorzien van de handtekening van Apple-oprichter Steve Wozniak. De Apple IIGS werd op 20 mei in Utrecht uitgereikt aan de heer Sake van der Goot uit

Hellevoetsluis. De heer Van der Goot maakte een reeks educatieve programma's, die volgens de jury vergelijkbaar zijn met programma's zoals de software-industrie die aanbiedt. Apple's marketing communications manager Hans Rademakers overhandigde hem de prijs symbolisch in de vorm van een kleurige Apple IIGS-poster.

Gebruikersgroepen

Naast de al langer bestaande algemene Macintosh-gebruikersgroepen, zoals de **MacGG** en de **Macclub Benelux**, bestaat er sinds enige tijd een aantal gespecialiseerde gebruikersverenigingen.

Mensen die zich bezighouden met het binnenste van de Macintosh verenigden zich in **VAMP**, ofwel **Vereniging van Apple Macintosh Programmeurs**.

De **Large Account Macintosh Users Group (LA-MUG)** richt zich op Macintosh-gebruikers in grote bedrijven.

De in oprichting zijnde club van **Omnis 3** gebruikers moet een platform worden voor al diegenen die veel met het gelijknamige database-pakket werken. Deze **Omnis User Group Holland (OUGH)** wordt op zaterdag 26 september officieel opgericht op een bijeenkomst in Delft.

Voor meer inlichtingen kunt u zich wenden tot een van de onderstaande adressen.

Macclub Benelux

Wirtzfeld 140
4761 Büllingen
België
☎ 09-32.80.647713

Stichting Macintosh Gebruikers Groep 'Mac-GG'

Nieuwe Englaan 12
1404 EC Bussum
☎ 02159-30766

Vereniging van Apple Macintosh Programmeurs

Secretariaat VAMP
Galgewater 38
2311 VZ Leiden

Large Account Macintosh Users Group

p/a PCC Advies
Larixlaan 1
1213 SC Hilversum
☎ 035-19743

Omnis User Group Holland

p/a Moret & Limperg
t.a.v. de heer Nico J.C. Schouten
Postbus 997
9700 AZ Groningen

2500e BLUES

Sinds de introductie van BLUES op de Europe Software Beurs in mei 1985 zijn er in Nederland van deze Better Logic Using Expert Software ruim 2500 pakketten verkocht. BLUES is een ontwikkel- en onderhoudspakket voor informatie- en systeemanalisten, systeemontwerpers en programmeurs. Het werd ontwikkeld door Interprogram in Diemen en draait alleen op de Apple Macintosh.

Met enig feestelijk vertoon werd het 2500e BLUES-pakket geleverd aan truckfabrikant Scania in Zwolle. Het betrof de levering van, voorlopig, vier programma's ter ondersteuning van *precedence diagrams*, *systemflows*, *Nassi-Schneiderman diagrams* en *procedure flows*. Het geheel gecompleteerd door een Apple

Macintosh configuratie. Uiteraard toonde Interprogram zich verheugd met de levering van tweeëneenhalfduizend BLUES-pakketten in slechts twee jaar. "Het meest verkocht worden programma's die de werkzaamheden in het voortraject ondersteunen, zoals informatieanalyse en functioneel ontwerp", verklaarde Interprogram's marketing-man de heer Stremmelaar. Stremmelaar overhandigde het feestpakket aan de heer Oldemaat, manager system development van Scania (rechts op de foto). Ook buiten onze landsgrenzen vindt BLUES goede aftrek. Inmiddels verdwenen ruim 2100 pakketten naar het buitenland. "Het leeuwendeel daarvan werd in de Verenigde Staten afgezet", aldus Stremmelaar.

Handboek Macintosh verschenen

Onder redactie van erkende Macintosh-gebruikers als Lieven Baete, Robert Laman, Ruud Pruijm en Herman Waumans is onlangs het losbladige *Handboek Macintosh* verschenen. Het betreft een door Uitgeverij Tutein Nolthenius uitgegeven bewaarband voor ruim 200 pagina's toegankelijke en nuttige informatie. De nu verschenen hoofdstukken zijn: Inhoudsopgave, Voorwoord, Inleiding, Ideeënwerkers, Desktop Publishing, Excel en Hulpprogramma's (w.o. Switcher). De prijs bedraagt f99,-. Door middel van supplementen wordt het handboek met

actuele informatie aangevuld tot een onmisbaar naslagwerk voor Macintosh-bezitters. Abonnees ontvangen bovendien elke maand de Macintosh Nieuwsbrief met het laatste Macintosh-nieuws. Met het *Handboek Macintosh* blijft men dus steeds op de hoogte van de stand van zaken. Supplementen kosten vijftig cent per pagina, de nieuwsbrief vijftienzeventig cent per pagina.

Voor inlichtingen:
Uitgeverij Tutein Nolthenius
Postbus 51344
1007 EH Amsterdam
Telefoon: 020-791343

LaserWrite Het!

De Amerikaanse uitgever Addison-Wesley heeft in samenwerking met Apple Computer een bibliotheek van computerboeken gepubliceerd die inmiddels bijna dertig titels omvat. Veelal omvangrijke en diepgaande technische werken zoals *Inside Macintosh*, en boeken over *PostScript*, *Pascal*, *Jazz* en *Excel*. De Nederlandse vestiging van Addison-Wesley heeft nu een begin gemaakt met de vertaling van oorspronkelijk Engelstalige uitgaven. Zo verscheen enkele maanden geleden James Cavuoto's *LaserWrite Het! Een inleiding in het opmaken en uitgeven van rapporten, scripties, bulletins, dictaten, formulieren, dissertaties etc.* zoals de volledige titel luidt, vertaald door Rien de Kuiper. De oorspronkelijke Amerikaanse uitgave verscheen in 1986.

LaserWrite Het! is bestemd voor een breed publiek en gaat over de mogelijkheden van Desktop Publishing. Het is dan ook een prima voorbeeld van Desktop Publishing, want helemaal van LaserWriter-afdrucken gemaakt.

LaserWrite Het! telt 170 pagina's verdeeld over acht rijk geïllustreerde hoofdstukken die handelen over alles wat er maar mogelijk is met de Apple LaserWriter laserprinter, uiteraard in combinatie met de Macintosh personal computer. Door de vele praktijkvoorbeelden zullen met name startende *desktop publicisten* veel aan het boek kunnen hebben. De meest gebruikte program-

LASERWRITE HET!

Een inleiding in het opmaken en uitgeven van:
Rapporten, Scripties, Bulletins,
Dictaten, Formulieren,
Dissertaties etc.

James Cavuoto

ma's worden besproken, een aparte bijlage is gewijd aan *PostScript* en daarnaast bevat *LaserWrite Het!* een aantal letterproeven. Aandacht is er ook voor uitgeven met een database, netwerken en communicatie. Een verklarende woordenlijst achterin het boek beschrijft de gangbare terminologie. Een index completeert het geheel.

Alles bij elkaar vormt *LaserWrite Het!* een goed verzorgde en nuttige aanvulling op de technische LaserWriter-handleiding. Het boek kost f49,50.

James Cavuoto. *LaserWrite Het! Een inleiding in het opmaken en uitgeven van rapporten, scripties, bulletins, dictaten, formulieren, dissertaties etc.*
vertaling: R. de Kuiper
uitg.: Addison-Wesley Europe B.V., 1987.
ISBN 90 6789 066 9

Desktop Publishing bij AVRO en VARA

Niet alleen Veronica werkt met Macintosh. Ook bij andere omroepen worden steeds meer Macintosh computers aangetroffen. Zo kondigde de VARA onlangs een nieuw kaderblad aan, gemaakt met behulp van Desktop Publishing. Bij de opmaak van de nieuwe AVRO-bode/Televisier gaat men nog een forse stap verder.

Bij de AVRO werkt men al een jaar of twee met de Macintosh, die vooral wordt gebruikt voor tekstverwerking op de secretariële en administratieve afdelingen van de vereniging. Sinds kort maken ook de programmamakers bij radio en televisie gebruik van de Macintosh. Op de boekhoudkundige afdeling is een begin gemaakt met de vervanging van VT220 VAX-terminals door Macintosh en op de automatiseringsafdeling bekwaamt men zich in BLUES.

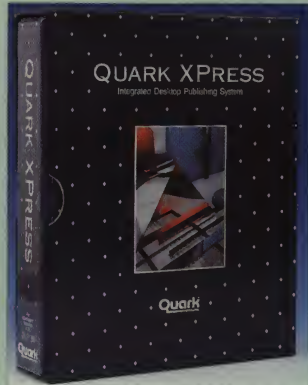
Met elkaar bevolken een dertigtal Macintosh personal computers de AVRO-gebouwen, veelal in een netwerk gekoppeld aan een van de LaserWriters.

De Digital VAX-minicomputer speelt een centrale rol bij een ambitieuze omschakeling op de redactie van AVRO-bode/Televisier die op 1 oktober aanstaaende moet zijn voltooid. Dan, bij het begin van het winterseizoen, zal het uiterlijk van het programmablad een facelift ondergaan. Tegelijkertijd schakelt de redactie over op een nieuw systeem van bladopmaak. Daartoe werden zestien Macintosh SE met ingebouwde 20Mb vaste schijf-eenheden en zes Macintosh II computers aangeschaft, alsmede twee LaserWriter printers. De redacteuren van Televisier voeren hun kopij in op de Macintosh SE's. Dit gebeurt op de redactie in Amsterdam. De kopij wordt vervolgens tijdelijk opgeslagen in de VAX die in Hilversum staat. AVRO-bode/Televisier wordt met het programma Quark XPress opge-maakt op de zes Macintosh II's die zijn uitgerust met grote beeldschermen. Ook de opmaak gebeurt in Amsterdam,

wat dus betekent dat de kopij weer van de VAX moet worden gehaald. Opgemaakte pagina's gaan weer naar Hilversum en als de wekelijkse AVRO-bode/Televisier klaar is wordt deze vandaaruit kant en klaar door-geseind naar de drukkerij.

Zetcodes overbodig

Deze werkwijze is overigens niet nieuw, maar voorheen maakte de redactie gebruik van VT220-terminals en werkte men *on line*, dat wil zeggen in

directe verbinding met de VAX. Nu is dat niet meer nodig, pas als de redacteur tevreden is met zijn kopij stuurt hij deze over de communicatielijn naar Hilversum. Een andere verandering is dat er nu niet meer gewerkt hoeft te worden met zogenaamde zetcodes, vooraf afgesproken zetaanwijzingen die tussen de tekst werden geplaatst. Nu gebruik gaat worden gemaakt van de Macintosh en XPress, worden dergelijke zetcodes overbodig omdat alles direct zichtbaar op het scherm komt. Aan het eenmaal opge-maakte blad hoeft niets meer te worden veranderd.

Bij de AVRO is men vanaf augustus druk bezig met de hele omschakeling. Verwacht wordt dat de nieuwe manier van werken vooral een vereenvoudiging zal betekenen. Lezers van AVRO-bode/Televisier zullen het resultaat binnenkort met eigen ogen kunnen aanschouwen.

VARA maakt kaderblad

Bij de VARA is men ook de weg van Desktop Publishing ingeslagen, zij het op bescheiden wijze. Aan de Hilversumse Heuvellaan koos men voor

Desktop Publishing om zes keer per jaar een kaderblad voor actieve verenigingsleden te produceren. Dit blad, per keer 6 tot 8 pagina's in een oplage van vijftienhonderd, gaat de wekelijkse verenigingspagina in de VARA-gids vervangen. De omschakeling die de aanschaf van vier Macintosh computers betekende, kon daaruit worden betaald. Drie Macintosh pc's staan bij de persdienst, de vierde ging naar de reprografische afdeling. Daar staat ook de LaserWriter printer waar het hele bedrijf "de voordelen van gaat proeven", zoals het in het wekelijkse personeelsblad werd beschreven. Bovendien is de Macintosh van de repro uitgerust met een groot A3-scherm, omdat hier al het drukwerk wordt opgemaakt in Quark's XPress. Al in de oriëntatiefase kwam men tot de conclusie dat het Apple-systeem ook voor tentoonstellingsfolders, programmabladen van de VARA matinee's en ander klein drukwerk kon worden gebruikt. De reprografische afdeling koos voor Apple omdat men een eigen systeem wilde hebben waarmee men snel zou kunnen werken.

Een tijdelijk ongemak is dat de VARA letter Futura nog niet als *down loadable font* beschikbaar is. Bij de VARA hoopt men dat de eigen letter binnenkort in de vorm van software leverbaar wordt, tot die tijd behelpt men zich met de Helvetica.

A Mac-a-day...

Overigens heeft de aanschaf van Apple-apparatuur voor het hoofd van VARA's automatiseringsafdeling Wil Leeuwis een prettig neveneffect gehad. Toen de beslissing was gevallen, toog hij naar de MacWorld Expo in Rotterdam om "alles eens bij elkaar te zien en ideeën te krijgen". Natuurlijk deed Wil Leeuwis mee aan de Mac-a-day slagzinwedstrijd, hetgeen hem tot zijn eigen verrassing een Macintosh SE opleverde. *A Mac-a-day, is there another way?*, zo vroeg Leeuwis zich in zijn winnende rijmpje af. Ook bij de VARA heeft men dit ingezien, want inmiddels is ook de personeelsdienst overgegaan op Apple Macintosh. Tekstverwerking is daar de voor-naamste toepassing, terwijl men voor de personeelsadministratie *Omnis 3 Plus* gaat gebruiken. Wil Leeuwis ziet er in de toekomst nog wel meer Macintosh personal computers bijkomen, bijvoorbeeld bij de programmamakers van de

radio- en televisiedienst. Anderzijds verwacht hij dat het niet zo hard zal gaan als bij sommige andere omroepen, omdat de financiële administratie en de ledenadministratie naar volle tevredenheid is ondergebracht op een mini-computer.

"Macintosh zal vooral *stand alone* worden ingezet voor persoonlijk gebruik op plaatsen waar koppeling met de financiële gegevens niet nodig is", aldus Leeuwis.

Nieuwste versies

Soms volgen programma-versies elkaar snel op. Raadpleeg uw Apple-dealer over de beschikbaarheid van de nieuwste versies. Vooral wanneer programma's in Nederlandstalige versies uitkomen kunnen versienummers verschillen.

En voor het overige geldt: *wijzigingen voorbehouden*.

In de meeste gevallen kunnen geregistreerde gebruikers bij inlevering van de originele programmaschijf gratis of tegen geringe kosten in het bezit komen van de nieuwste versie van hun favoriete Macintosh-programma.

Copy II Mac	6.4
CricketGraph	1.1
Excel	1.04
FileMaker Plus	2.0
Finder	5.5
Font/DAMover	3.5
FullPaint	1.0
ImageWriter Driver	2.6
Jazz	1A
Kiezer	3.0
LaserWriter Driver	4.0
MacAuthor	1.2
MacDraft	1.2a
MacDraw	1.9
MacPaint	1.5
MacServe	2.1
MacTerminal	2.0
MacWrite	4.5
MORE	1.1
MS Basic	3.0
MS Chart	1.0
MS File	1.02
MS Word	3.01
MS Works	1.01
Multiplan	1.1
Omnis3	3.22
PageMaker	2.0
RagTime	1.11
ReadySetGo	3.0
SideKick	2.0C
Switcher	5.1
ThinkTank 512	1.3
ThunderScan	3.2
VideoWorks	1.1
WriteNow	2.0

Boekhouden met Excel

Is het mogelijk om een boekhouding bij te houden met Excel, met als resultaat een balans en resultatenrekening? Apple Magazine vroeg het aan Wim Keukenmeester van Astron total solutions en bekeek zijn in de praktijk getoetste model. Conclusie: het is zonder meer mogelijk. Echter wel met de volgende kanttekening: de boekhouding moet niet te omvangrijk zijn en de gebruiker moet zowel Excel kennen als een goed boekhoudkundig inzicht hebben.

Excel staat bekend als het krachtigste spreadsheet ter wereld. Minder bekend is dat Excel een net zo'n krachtige database-functie heeft. In het boekhoudmodel wordt gebruik gemaakt van die database om alle mutaties met de daarbij behorende rekeningnummers in te voeren. Door middel van tabellen worden de totalen van de diverse rekeningen en vervolgens de balans en resultatenrekening samengesteld. Om een goed inzicht te geven in de opbouw van het model is het sterk vereenvoudigd. In het voorbeeld wordt uitgegaan van een bedrijf dat één maand operatio-

Omschrijving	Reknr	Bedrag
Activa		
Bank	10	850.00
Debiteuren	11	24000.00
Inventaris	12	68000.00
Terug te vragen BTW	13	15400.00
Totaal activa		108250.00
Passiva		
Crediteuren	20	6300.00
Vreemd vermogen	21	60000.00
Eigen vermogen	22	40000.00
Te betalen BTW	23	4000.00
Winst/Verlies		-2050.00
Totaal passiva		108250.00
Omzet		
Totale verkoop	30	20000.00
Kosten		
Personeelskosten	40	12000.00
Huisvestingskosten	41	2000.00
Marketingkosten	42	5000.00
Afschrijvingen	43	2000.00
Overige kosten	44	1050.00
Totaal		22050.00
Winst/Verlies		-2050.00

Figuur 1

neel is en dat op 1 januari 1987 van start ging. Het resultaat van de boekhouding na een maand staat in de figuren 1, 2 en 3. Figuur 1 laat de balans zien per 31 januari en de resultaten rekening voor de periode januari. De mutaties die gedurende de maand januari hebben plaats gevonden, worden getoond in figuur 2. De positieve getallen zijn de debet-bedragen en de negatieve getallen de credit-bedragen. In figuur 3 zijn de mutaties gesorteerd naar rekeningnummer.

Het werkt als volgt

De boekhouding wordt als volgt bijgehouden. Figuur 2 laat zien hoe de mutaties achtereenvolgens zijn ingevoerd. De eerste mutatie is de storting van het aandelen-

kapitaal met volgnummer 1. Debet wordt de 40.000 gulden naar de bank geboekt met rekeningnummer 10 en credit naar het eigen vermogen met rekeningnummer 22. Een ander voorbeeld van een mutatie is de boeking met volgnummer 3, de aanschaf van de inventaris, met aan de debet-zijde twee boekingen: 70.000 gulden naar de balansrekening 12 en 14.000 gulden naar de balansrekening 13 voor de terug te ontvangen BTW.

De mutaties met de kolomhoofden moeten als database zijn gedefinieerd. Hierdoor is het mogelijk de boekingen per rekening-

Volgnr	Datum	Omschrijving	Reknr	Bedrag
1	01-Jan	Storting aandelen kapitaal	10	40000.00
1	01-Jan	Storting aandelen kapitaal	22	-40000.00
2	01-Jan	Lening bank	10	60000.00
2	01-Jan	Lening bank	21	-60000.00
3	03-Jan	Aanschaf Inventaris	12	70000.00
3	03-Jan	BTW	13	14000.00
3	03-Jan	Aanschaf Inventaris	41	2000.00
4	07-Jan	Huur	13	400.00
4	07-Jan	BTW	10	-2400.00
4	07-Jan	Huur	42	5000.00
5	08-Jan	Brochure	13	1000.00
5	08-Jan	Brochure	20	-6000.00
6	15-Jan	Telefoon	44	300.00
6	15-Jan	Telefoon	20	-300.00
7	18-Jan	Portokosten	44	750.00
7	18-Jan	Portokosten	10	-750.00
8	31-Jan	Personeelskosten	40	12000.00
8	31-Jan	Personeelskosten	10	-12000.00
9	31-Jan	Afschrijvingen	43	2000.00
9	31-Jan	Afschrijvingen	12	-2000.00
10	31-Jan	Geleverde diensten	11	24000.00
10	31-Jan	Geleverde diensten	30	-20000.00
10	31-Jan	BTW	23	-4000.00

Figuur 2

nummer bij elkaar op te tellen en deze resultaten zodanig te groeperen dat een balans en een resultatenrekening gecreëerd kunnen worden, zoals figuur 1 laat zien.

Het is natuurlijk ook van belang om een overzicht te hebben van de mutaties per rekeningnummer, zoals dat bij een traditioneel grootboek het geval is. Door gebruik te maken van de sorteerfunctie van Excel kunnen alle mutaties op rekeningnummer worden gesorteerd, wat in figuur 3 is te zien. Op deze wijze kunnen snel de mutaties van een rekeningnummer bestudeerd worden.

Invoer vergemakkelijken

Om het invoeren van de mutaties en dergelijk te vergemakkelijken kan het model door middel van de macro's in Excel worden voorzien van dialoogvakken. Omdat het hele model is opgezet in Excel

kunnen alle andere functies van Excel worden gebruikt om rapporten samen te stellen en de gegevens verder te analyseren. Daarbij valt te denken aan debiteurenlijsten, crediteurenlijsten en het samenstellen van kengetallen. Ook de grafiekenmodule van Excel kan van pas komen om de gegevens grafisch weer te geven.

Het boekhoudmodel zoals dat hier in het kort is beschreven wordt toegepast door Astron total solutions, dat zich specialiseert in opleidingen voor de Apple Macintosh. Hoewel Wim Keukenmeester van Astron het model zelf

Volgnr	Datum	Omschrijving	Reknr	Bedrag
1	01-Jan	Storting aandelen kapitaal	10	40000.00
2	01-Jan	Lening bank	10	60000.00
3	03-Jan	Aanschaf Inventaris	10	-84000.00
4	07-Jan	Huur	10	-2400.00
7	18-Jan	Portokosten	10	-750.00
8	31-Jan	Personeelskosten	10	-12000.00
10	31-Jan	Geleverde diensten	11	24000.00
3	03-Jan	Aanschaf Inventaris	12	70000.00
9	31-Jan	Afschrijvingen	12	-2000.00
3	03-Jan	BTW	13	14000.00
4	07-Jan	BTW	13	400.00
5	08-Jan	BTW	13	1000.00
5	08-Jan	Brochure	20	-6000.00
6	15-Jan	Telefoon	20	-300.00
2	01-Jan	Lening bank	21	-60000.00
1	01-Jan	Storting aandelen kapitaal	22	-40000.00
10	31-Jan	BTW	23	-4000.00
10	31-Jan	Geleverde diensten	40	12000.00
8	31-Jan	Personeelskosten	40	12000.00
4	07-Jan	Huur	41	2000.00
5	08-Jan	Brochure	42	5000.00
9	31-Jan	Afschrijvingen	43	2000.00
6	15-Jan	Telefoon	44	300.00
7	18-Jan	Portokosten	44	750.00

Figuur 3

heeft opgezet en hij er naar tevredenheid mee werkt, vraagt hij zich voorzichtig af of Excel voor iedereen geschikt is voor de boekhouding. "Als een goede kennis van Excel en boekhouden aanwezig is, is dit een mogelijkheid," meent hij, "als het aantal mutaties niet te groot is." Het geheel wordt bewerkelijk naarmate het aantal ingevoerde mutaties te groot wordt, weet Wim Keukenmeester uit eigen ervaring. Hij adviseert dan ook om, net als Astron deed, een goed boekhoudpakket aan te schaffen bij de Apple-dealer, wanneer de te voeren boekhouding te omvangrijk wordt. Niettemin stelt Keukenmeester dit vereenvoudige model graag ter beschikking aan geïnteresseerden. Stuur daartoe een schijfje naar Astron total solutions b.v., Bisonspoor 3007C, 3605 LV Maarssen. U ontvangt het hier beschreven model dan op schijf per omgaande terug.

Gronings basisonderwijs krijgt voorsprong van jubilerende NAM

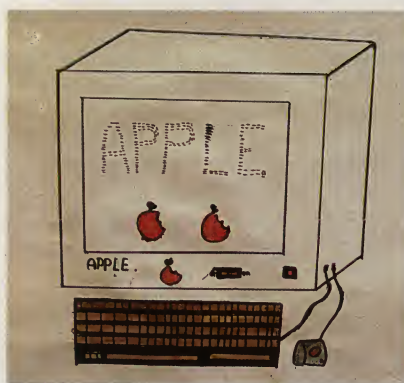
In 1984 was het vijftienvijf jaar geleden dat bij Slochteren het "Gasveld Groningen" werd aangeboord. Om de viering hiervan kracht bij te zetten stelde de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) een fors bedrag ter beschikking ten behoeve van het informatica-onderwijs aan de basisscholen in Slochteren. Er werd een project opgezet dat onlangs officieel van start ging op basisschool *De Driespan* te Harkstede, gemeente Slochteren. Eregast was de oorspronkelijke initiatiefnemer en toenmalig directeur van de NAM, de heer ir. B.P. Jetses.

Voor de gelegenheid was basisschool *De Driespan* aangekleed met creatieve werkstukken van de leerlingen waarin het thema "computer" was vormgegeven. De werkstukken lieten zien dat kinderen heel associatief omgaan met de zo moeilijk geachte computertermen. Een *byte* wordt een roofdier met blikkerende tanden, een *joystick* is een ijslollie, RAM gewoon een mannelijk schaap. Pronkstuk is zonder meer een uit blokkendoosblokken opgebouwde personal computer, compleet met toetsenbord, beeldscherm en schijfleenheid. In dit licht bezien verbaast de uiteindelijke keuze voor Apple Macintosh ED als drager van het project niet. De muisbesturing maakt het leren van ingewikkelde commando's overbodig, waardoor kinderen spelenderwijs vertrouwd raken met de computer. Het is dan ook een snelle manier van leren.

Jarenlange voorbereiding

Het hoofd van het onderwijskundig bureau van de gemeente Slochteren, Paul Munting, keek terug op de — jarenlange — voorbereiding van het project. Men is niet over een nacht ijs gegaan, maar gelukkige bijkomstigheid van de lange aanlooperperiode was dat in de tussentijd de computer steeds goedkoper werd en wat belangrijker is, steeds gebruikersvriendelijker. Na een intensieve vergelijking van hardware en software viel de keuze op de speciale onderwijsuitvoering van Apple's Macintosh, de Macintosh ED (512K RAM met 800K schijfleenheid), een *leerling-proof* apparaat dat nauwelijks gevoelig is voor onoordeelkundig gebruik en tegen een stootje kan.

Hiervan zijn er nu achtentwintig aangeschaft en verdeeld over de zestien basisscholen in Slochteren. Drie in het kader van het project aangewezen projectscholen kregen ieder vijf computers. Elke school heeft verder de beschikking gekregen over een

ImageWriter II printer en een modem voor onderlinge communicatie via Viditel. Het resultaat is een netwerk dat alle basisscholen omvat. De kennis en ervaring die op de projectscholen wordt opgedaan kan zodoende moeiteloos aan de overige scholen worden doorgegeven.

Project omvat ook administratie

Er is gekozen voor een project om te voorkomen dat de eenmaal

Apple's education manager Joep de Jong, ir. B.P. Jetses en de burgemeester van Slochteren, J. B. M. Lebbink

geïnstalleerde apparatuur in de hoek van een leslokaal zou verstoffen, benadrukte projectleidster Gerda Hindriks. Naast de bijgeleverde *MacWrite* en *MacPaint* programmatuur beschikken de scholen over de door Pallas ontwikkelde onderwijspakketten Rekenwijs, Taalwijs en Spellingwijs. Elk van de drie projectscholen neemt een eigen onderdeel van de software voor zijn rekening. Zo legt *De Driespan* zich toe op rekenen, basisschool *De Meent* concentreert zich op spelling, terwijl de derde projectschool te Schildwolde met name gebruik gaat maken van het tekstverwerkingsprogramma. Extra argument voor de uiteindelijke keuze van de Macintosh ED was de grote verscheidenheid aan Macintosh-programmatuur zodat de scholen in het project kunnen meegroeien met de ontwikkelingen in het (informatica-)onderwijs. Het inzetten van de Macintosh zal echter niet alleen didactische gevolgen hebben, want Schildwolde zal de computer ook gebruiken voor de eigen organisatie en administratie, daarbij ondersteund door het invoeringsprogramma van de Rijksoverheid.

Apple Centre garandeert continuïteit

Apple's education manager Joep de Jong benadrukte het belang van Apple voor het Nederlandse onderwijs. Hoewel de Macintosh reeds wordt gebruikt voor de zogenaamde diepteprojecten van het Ministerie van Onderwijs, is Slochteren dankzij de NAM de eerste gemeente die de Macintosh heeft aangeschaft om een plaatselijk project te ondersteunen.

“ Een byte wordt een roofdier met blikkerende tanden. ”

Volgens De Jong is het noodzakelijk om ook ouders te betrekken bij dergelijke innovatieve informaticaprojecten. Aan de kinderen zal het immers niet liggen, want die zijn niet bang voor een muis. Ook garandeerde hij namens Apple de continuïteit van het project. Apple zorgt vanuit haar Apple Centre in Groningen voor een optimale begeleiding, vooral nu de apparatuur eenmaal is geïnstalleerd en het "proefdraaien" kan beginnen.

Gift voor kinderen

Na de officiële overhandiging kon de heer Jetses via het Viditel-net

alle betrokken scholen meedelen dat het van startsein voor het project was gegeven. Toen de NAM in 1984 besloot iets te willen doen voor het lokale onderwijs, stond voor hem al snel vast dat de besteding van de gelden moest worden gezocht in de sfeer van informatica. Aangezien informatica en alles wat daarmee samenhangt in de toekomst alleen nog maar belangrijker zal worden, sprak de heer Jetses over "een gift voor de kinderen van morgen." Het hedendaagse bedrijfsleven laat immers zien dat automatisering van essentieel belang is voor moderne bedrijfsvoering en dus ook voor de mensen die ermee werken. Zoals de aardgasvondst in Slochteren ons dagelijks leven ingrijpend heeft beïnvloed, zo heeft ook de opmars van de personal computer grote veranderingen teweeggebracht. Het innovatieve, toekomstgerichte karakter van Apple Computer heeft in deze ontwikkeling altijd een toonaangevende rol gespeeld. Een goede samenwerking van vooruitstrevende krachten binnen overheid en bedrijfsleven vormt de basis voor het nu gestarte informaticaproject in Slochteren.

Een PC is een Macintosh

Gewoonlijk omgeven grote bedrijven en instellingen de invoering van PC's met de nodige omzichtigheid. De Rijksgebouwendienst benaderde het anders. Wat begon als een proefneming groeide in korte tijd uit tot een versnelde invoering van personal computers voor generalistische toepassingen.

"Een volkomen uit de hand gelopen proef", laat ing. Arie van Leeuwen zich terugkijkend op de invoering van personal computers bij de Rijksgebouwendienst ontvallen. Twee jaar geleden werd besloten alle directeuren de beschikking te geven over Apple Macintosh personal computers. Binnen een jaar was dat aantal uitgegroeid tot vijftig en nu heeft een op de tien medewerkers er een op z'n bureau staan. De Rijksgebouwendienst zorgt ervoor dat alle Rijksdiensten gehuisvest zijn. Met 1200 medewerkers die gemiddeld per hoofd per jaar een miljoen gulden omzetten is de Rijksgebouwendienst 's lands grootste bouwer, met dien verstande dat men geen metselaars en timmerlieden in dienst heeft, maar functioneert als een 'project-ontwikkelaar' die panden huurt, aankoopt of laat bouwen en tevens zorgdraagt voor het beheer en onderhoud. Wat dat laatste betreft vallen ook paleizen en monumenten en dergelijke objecten die geen directe huisvestingsfunctie hebben, onder de RGD. Die coördinerende, uitvoerende en toezichhoudende functie van de RGD brengt met zich mee dat er veel onderzoekstechnici met een bouwkundige achtergrond in dienst zijn. Centraal zetelen een viertal ondersteunende directies in Den Haag; regionaal gespreid maken nog eens zes directies deel uit van de dienst die ressorteert onder het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu-beheer.

Ondersteuning van management

Het idee voor de proef werd geboren op de afdeling Onderzoek en Ontwikkeling waar men zo langzamerhand behoefte kreeg aan personal computers. Om de dienst daarvoor rijp te maken werd voorgesteld alle elf directeuren — de directeur-generaal en de directeuren van de verschillende directies — te voorzien van een personal computer ter ondersteuning van hun management-taken.

"Gezien de omzet van de Rijks-

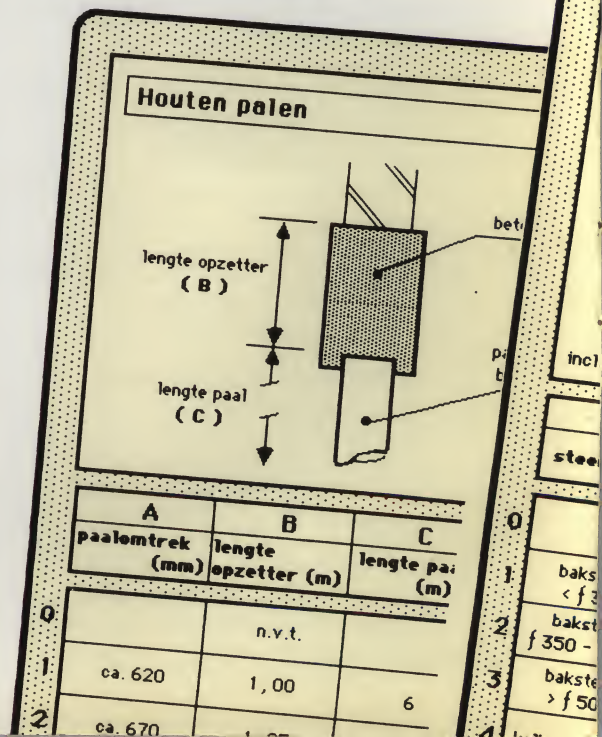
'MacArie' van Leeuwen (rechts) steun en toeverlaat van de Macintosh gebruikers bij de Rijksgebouwendienst.

gebouwendienst gaan er behoorlijk wat ronde cijfers door onze vingers," vertelt drs. Adriaan Blankenstein, sinds een half jaar Hoofd Informatiesystemen, "en dat betekent dat je zorgvuldig met je informatievoorziening om moet gaan. Als je dan constateert dat enerzijds de automatiserings-inspanning eigenlijk is geconcentreerd op mainframe-applicaties, terwijl je anderzijds nogal wat mensen op *managerial* niveau hebt, dan is er ruimte voor personal computers. Die constatering kan niemand aanvechten." Wel aanvechtbaar is de manier waarop de personal computer werd ingevoerd, want die is nogal ongebruikelijk voor een grote organisatie. In het kader van de proef kregen de directeuren namelijk de beschikking over een Apple Macintosh en op basis van de daarmee opgedane ervaringen zou men dan naderhand plannen gaan maken voor de verdere invoering van pc's bij de Rijksdienst. "Het kwam erop neer dat we zeiden: alsjeblieft hier heb je een aantrekkelijk apparaat, neem het mee naar huis en over een paar maanden steken we de koppen weer bij elkaar en kijken we hoe het verder moet", vat Blankenstein die ongebruikelijk stap samen. "De keuze voor de Macintosh lag voor de hand," vervolgt hij, "ik denk dat er nauwelijks een andere in aanmerking kwam, want als je zo'n soort proef wilt doen, ben je gebonden aan een super gebruikers-

vriendelijk apparaat. De Macintosh was op dat moment de enige met een zo duidelijke menustructuur, al zeg ik er nu wel bij dat de concurrenten aardig bij die ontwikkeling hebben aangehaakt."

Vermenigvuldigingseffect

Hoewel deze verkorte weergave die indruk zou kunnen wekken, betrof de eerste aanschaf in oktober 1985 zeker geen lichtzinnige stap. Er was vooraf wel degelijk een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden en er waren doelstellingen geformuleerd. Hoofddoel was het verkrijgen van inzicht in de mogelijkheden van personal computer-gebruik in het bijzonder en het ontvankelijk maken voor automatisering van de Rijksdienst in het algemeen. In de proefperiode zou de vergroting van de efficiency een neveneffect kunnen zijn, zo werd gehoopt. Dat de proef desondanks "uit de hand liep" kan dan ook in gunstige zin worden uitgelegd. Men had gewoon niet op het wonderbaarlijke vermenigvuldigingseffect gerekend. Al binnen twee maanden verdubbelde het aantal Macintosh computers en tegen het einde van het proefjaar waren er bijna vijftig in gebruik. "Als je een proef begint met twaalf pc's, verwacht je niet

dat er aan het einde een kleine vijftig in huis zijn," verwoordt Arie van Leeuwen het probleem waarmee men zich onverwacht geconfronteerd zag, "maar zo is het wel gegaan. Voordat de conclusies op tafel lagen waren er al meer pc's aangeschaft."

Van Leeuwen is vanaf het begin betrokken geweest bij de proef. Hoewel eigenlijk kostendeskundige, besteedde hij op den duur bijna een volledige weektaak aan het ondersteunen van het alsnog toenemende aantal gebruikers. Tegenwoordig bestiert hij het speciaal in het leven geroepen Informatiecentrum waar de pc-gebruikers terecht kunnen voor hulp en informatie. Binnen de dienst staat hij bekend als MacArie. In het eindrapport over de proefneming noemt hij het een "geslaagd project" en concludeert hij dat de Apple Macintosh "uitstekend past in een omgeving waar deze gebruikt kan worden voor op zichzelf staande werkzaamheden". Daarbij wordt ook nog opgemerkt dat er nieuwe toepassingen zijn "ontdekt" in het eigen werk "waardoor ook de arbeidsvreugde is verhoogd". Inmiddels beschikt de Rijksgebouwendienst over 120 Macintosh computers die gelijkmatig zijn verdeeld over de diverse directies. Aan het einde van dit jaar moeten vier netwerken zijn gerealiseerd. Het feit dat het aantal personal computers in twee jaar tijd vertienvoudigde verklaart Adriaan Blankenstein als volgt: "Niet alle directeuren hadden er zoveel affiniteit mee. Sommigen lieten het

gebruik van de Macintosh over aan de afdelingshoofden. Maar toen de medewerkers er mee gingen werken, wilden een paar directeuren er een tweede bij hebben. Daarna is het verrekke snel gegaan." Vanuit zijn functie heeft hij ook wel kritiek. Met name de indertijd nog bestaande incompatibiliteit speelde de Rijksgebouwendienst parten, omdat in de bouwwereld hoofdzakelijk met andere computerstandaards wordt gewerkt. En ook het realiseren van toepassingen die netwerkoplossingen vereisen bleek complexer dan het zich aanvankelijk liet aanzien. En al zet hij zijn vraagtekens bij de snelheid waarmee het persoonlijk computergebruik zijn intrede heeft gedaan, dat de Rijksgebouwendienst de afgelopen jaren *computer-minded* is geworden, erkent hij zonder meer: "Als je het nu over grote applicaties hebt, praat je niet meer tegen dovemansoren."

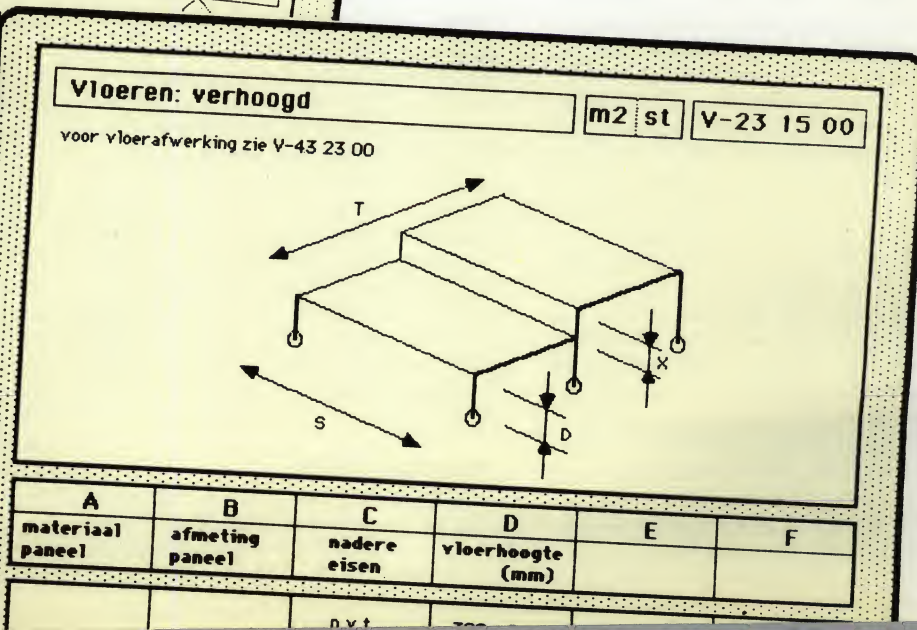
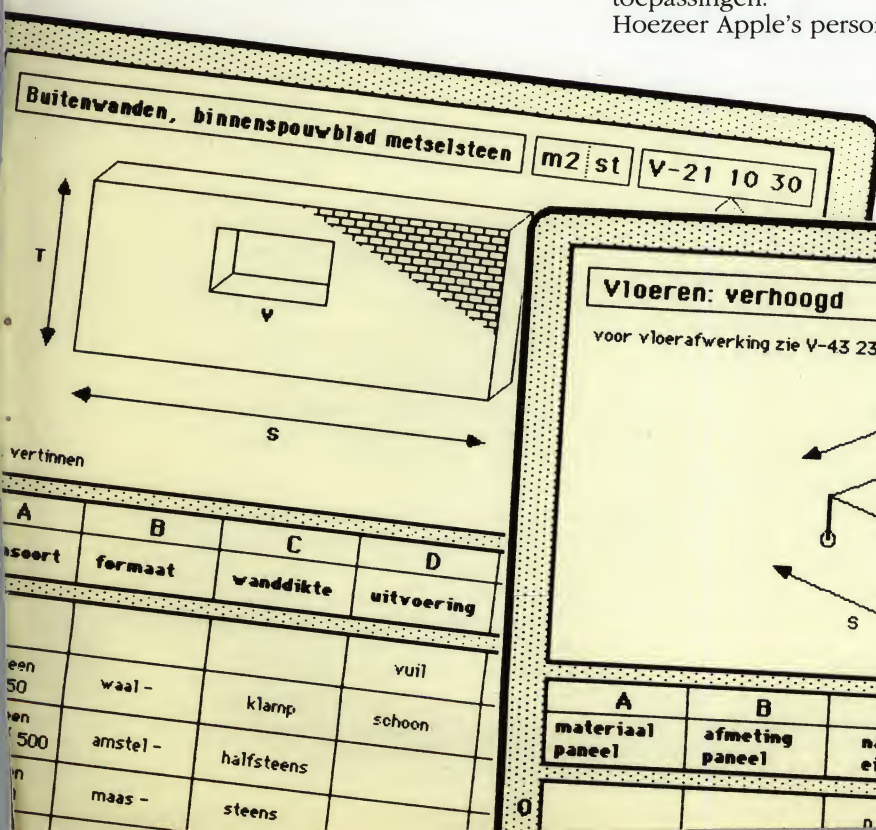
Veel presentaties

De Apple Macintosh heeft dan ook een vaste plaats gekregen in het automatiseringsplaatje van de Rijksgebouwendienst. Zoals elke grote organisatie kent ook de RGD een toepassingsgerichte apparatuurmix. Men gebruikt Wang-apparatuur voor tekenwerk en kleine technische toepassingen, Harris computers voor technisch rekenwerk zoals constructieberekeningen, ICL voor administratieve toepassingen aan de mainframe kant en hoofdzakelijk Macintosh voor managementondersteuning en *stand alone* toepassingen. Hoezeer Apple's personal com-

puter voet aan de grond heeft gekregen bij de Rijksgebouwendienst blijkt wel uit de constatering van Arie van Leeuwen dat de ambtenaren spreken over hun 'PC' als ze het hebben over de Macintosh.

Er zijn zo'n dertig verschillende programma's beschikbaar, maar het meest gebruikt worden *MacWrite*, *MacDraw*, *Jazz*, *Excel*, *Omnis3* en, op minder grote schaal, *MacProject*. Arie van Leeuwen schat dat zestig tot zeventig procent van het gebruik nog tekstverwerking betreft, maar hij signaleert dat met name het gebruik van spreadsheets en databases de laatste tijd toeneemt. Een teken dat de gebruikers 'volwassen' worden.

De nadruk die nog steeds op tekstverwerking ligt heeft ook te maken met het gegeven dat, in de woorden van Adriaan Blankenstein, "sturen en beslissen eigenlijk een van de hoofdtaken in deze dienst is", wat zoveel wil zeggen als: er is een constante stroom interne rapporten en voorstellen. Voortdurend wordt de plannenmakerij van de Rijksgebouwendienst bij de departementen en het kabinet gepresenteerd. Overheadtransparanten zijn daarbij een onmisbaar attribuut. "Het is echt een goede gewoonte geworden om tekst en plaatjes even met de Macintosh te maken. Dat kost echt geen tijd en het is zoveel netter en duidelijker", meent Blankenstein. Arie van Leeuwen wijst erop dat er vaak tekeningen in de rapporten worden opgenomen. "Bouwkundigen tekenen nu eenmaal graag. Zij zijn gewend om met plaatjes en schetsen informatie over te brengen. Met de Macintosh krijgen ze die mogelijkheid."

Moderne middelen voor academici SURF & SURFnet

SURF staat voor "Stichting Samenwerkingsorganisatie computer-dienstverlening hoger onderwijs en onderzoek". Doel is de bevordering van dienstverlening op het gebied van de automatische informatieverwerking aan de aangesloten instellingen. Naar verwachting zullen zo'n 350.000 eindgebruikers via het SURFnet een beroep op SURF doen. Met elkaar vormen ze de grootste professionele gebruikersgroep in Nederland.

In 1984 werd het Informatica Stimuleringsplan (INSP) definitief opgesteld door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Een voornaam onderdeel van dit plan behelsde te komen tot samenwerking tussen de verschillende universiteiten enerzijds, en anderzijds de (toen nog) hogescholen, het bedrijfsleven, de PTT en niet-universitaire onder-zoeksinstellingen. Het uiteindelijke doel was de "modernisering en rationalisering van landelijke en lokale voorzieningen voor communicatie en informatieverwerking in het gehele bestel van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek", zo schreef de minister van O & W, drs. W.J. Deetman, op 31 oktober 1986 aan de Tweede Kamer.

SURF-plan op papier

Ter uitvoering van het Informatica Stimuleringsplan stelden de Nederlandse universiteiten in 1985 het SURF-plan op. SURF stond voor "Samenwerking Universitaire Reken Faciliteiten", en het plan moest onder andere leiden tot realisatie van een nationaal communicatienetwerk, SURFnet. De wensen van de universiteiten betroffen vooral de aanleg van dit speciale netwerk voor de overdracht van informatie, daarnaast verlangden zij enorme investeringen in hard-, soft- en lifeware. Zo beoogde het SURF-plan de beschikbaarheid van een werkstation per tien studenten in 1990, een werkstation per vijf studenten in 1995 en de oprichting van "expertise-centra". De kosten voor verwezenlijking van het totale plan, naast de bestaande begroting voor universitaire computer-faciliteiten, werden begroot op 1 miljard gulden.

Deetman liet zich van advies dienen voordat hij een standpunt bepaalde. Onder leiding van een voormalig Philips-topman, prof. Dr. ir. A.E. Pannenburg, werden de academische plannen bestudeerd. De "commissie-Pannenburg" kwam met een advies dat het SURF-plan onder-

schreef. Vooral voor het SURFnet waren er goede berichten. Zoals Deetman het formuleerde in zijn brief aan de Tweede Kamer, was een netwerk "van het grootste belang om het Nederlandse onderzoek en hoger onderwijs geen dissonant te laten zijn in het internationale onderwijs- en onderzoekbestel".

Na enige tijd nam de regering het positieve advies van de commissie-Pannenburg over. SURF kon in november 1986 officieel van start gaan. Er waren natuurlijk wel een paar financiële problemen, maar los van Deetmans besluit was de organisatie SURF er al in geslaagd enige financiële bronnen aan te boren.

Bedrijfsleven participeert

Ook het bedrijfsleven was in principe geïnteresseerd in SURF en zou een substantiële bijdrage leveren aan de uitvoering van het netwerk. Aan de realisering van het SURFnet werken Digital Equipment Corp., IBM en Philips mee. De uitvoering van het project is in handen van BSO Partners, het Buro voor SysteemOntwikkeling. De PTT zou vooral bijdragen door te investeren in het bestaande netwerk, Datanet 1.

Met het bekendmaken van haar standpunt, deelde de regering ook mee hoeveel geld met de uitvoering van het SURF-plan gemoeid mocht zijn: 476 miljoen gulden tot 1990. De betrokken partijen reageerden enthousiast en konden aan de slag, hoewel zij genoeg moesten nemen met minder dan de helft van wat ze vroegen. Volgens Dr. J. Rosenberg, de geestelijke vader van SURF en voorzitter van de toen nog immer in oprichting zijnde organisatie SURF i.o., zou de rest van het geld wel komen. Voor het grote aantal personal computers dat in het plan werd genoemd, zouden echter voorlopig geen middelen zijn.

SURF opgericht

Op 25 maart 1987 was het werkelijk zo ver. De Stichting SURF werd

Datanet 1 wordt door vele technische knooppunten in de lucht gehouden.

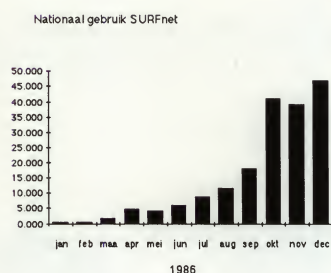

officieel opgericht. In deze stichting zijn niet alleen alle universiteiten, HBO-instellingen en grote technologische instituten verenigd. Ook de Nederlandse organisaties voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek (ZWO) en voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO), de Koninklijke Academie voor Wetenschappen (KNAW), de landbouwinstellingen, academische ziekenhuizen en laboratoria van bedrijven doen mee. Tijdens de eerste vergadering van de stichting SURF werd Rosenberg gekozen tot voorzitter. Met de officiële oprichting kreeg de naam SURF ook een nieuwe betekenis. Voortaan staat SURF voor "Stichting Samenwerkingsorganisatie computer-dienstverlening hoger

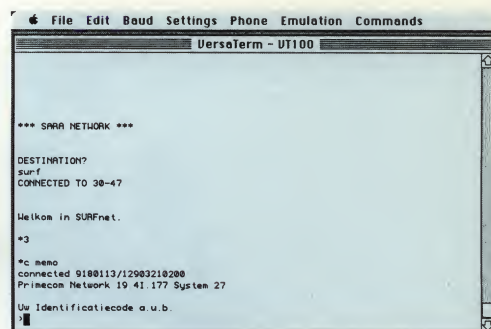

data', tekst, spraak en in de toekomst ook beeld. Alle aangesloten instellingen krijgen een verbinding met SURFnet, dat bovendien aangesloten wordt op soortgelijke netwerken in andere landen. De kosten van dit belangrijke project worden geraamd op 225 miljoen gulden, bijna de helft van wat SURF tot 1990 te besteden heeft. SURFnet biedt vier faciliteiten aan de gebruikers. Zij kunnen gebruik maken van electronic mail en bestandsoverdracht, en ze kunnen

na aankomst te bestemder plaatse door een andere PAD te worden uitgepakt. De instellingen die van Datanet 1 gebruik willen maken, moeten dan ook beschikken over de juiste hard- en software. Door SURF wordt hierin voorzien. Als deze spullen aan beide kanten staan opgesteld, kunnen de verspreide instituten met elkaar communiceren. Vanaf elke terminal van een op SURFnet aangesloten instelling, is het mogelijk een andere aangesloten instelling in Nederland te

Gebruik SURFnet in guldens.

Vanaf een werkstation in het Amsterdamse academische terminal-netwerk wordt verbinding gemaakt met SURFnet. Vervolgens wordt contact gezocht met Memocom, de electronic mailbox service van de PTT.

toegang tot andere computers krijgen, ook om daar aanwezige software te laten draaien op eigen gegevens.

SURFnet en Datanet 1

De SURFnet-verbindingen tussen de aangesloten instellingen maken gebruik van Datanet 1, het openbare PTT-netwerk dat sinds 1982 operationeel is. Toen de bestaande (telefoon- en telex-) netwerken niet geschikt bleken voor de overdracht van informatie, kwam er een ontwerp voor een geheel nieuw net, Datanet 1. Datanet 1 is een digitaal, pakket-schakelend net waarover gegevens met een snelheid van 2.400 tot 64.000 bits per seconde kunnen worden verstuurd volgens het X.25 protocol. Dit protocol is een standaard voor openbare netwerken, en komt voort uit het internationale Open System Interconnection (OSI)-model. Deze hoge snelheden doen geen aanval op de betrouwbaarheid van de informatie. De gegevens worden niet bloot naar buiten gestuurd, zij worden eerst verpakt in pakketjes die maximaal 128 bytes informatie bevatten. Alle te verzenden data worden door een zogenaamde Packet Assembler Disassembler (PAD) ingepakt, om

bereiken. Vergelijkbaar met telefoonnummers, heeft iedere aangeslotene een eigen Datanet 1-nummer. Deze adressering voldoet aan een internationale standaard voor netwerken.

Interactieve faciliteiten

Op dit moment kan een gebruiker via SURFnet toegang krijgen tot andere gebruikers, tot computerfaciliteiten van universitaire instellingen, tot andere netwerken zoals het European Academic Research Network (EARN), en tot gegevensbanken en informatiediensten. Inmiddels zijn alle dertien universiteiten aangesloten, nog dit jaar volgen onder andere het Nationaal Lucht- en Ruimtevaart Laboratorium, de Universiteit Nijenrode en de Radio Sterrenwacht Dwingelo.

Toegankelijke gegevensbanken zijn op dit moment het expertisecentrum CAOS/CAMM, dat informatie bevat over structuren van complexe organische moleculen, en PICA, de volledige catalogus van alle universiteitsbibliotheeken (met uitzondering van de bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam).

onderwijs en onderzoek". Het ruim geformuleerde doel van SURF is de bevordering van dienstverlening op het gebied van de automatische informatieverwerking aan eindgebruikers van de aangesloten instellingen. Het aantal gebruikers dat een beroep op SURF gaat doen, ligt volgens de organisatie rond 350.000. Het is de grootste professionele gebruikersgroep in Nederland.

Eerste resultaat: SURFnet

SURFnet is het netwerk voor telecommunicatie. Via dit net moet de overdracht van allerlei soorten signalen plaatsvinden, zoals 'harde

Om ú straks
van dienst te kunnen zijn,
moesten deze HBO'ers
weer terug naar de schoolbanken.

Eerste lichting geslaagden van de Apple Business School.

De Apple Business School: 'n Kwaliteitsverhogend initiatief van Apple Computer.

Apple Computer staat wereldwijd bekend als innovatief bedrijf. Vele van de door Apple geïntroduceerde producten betekenden een doorbraak in de markt van personal computers. Geheel overeenkomstig Apple's innoverende denken is ook de Apple Business School. Een hoogwaardige 13-weekse opleiding tot gekwalificeerd verkoper van Apple Personal Computers. Daarvoor worden goed opgeleide jonge mensen (zoals

HBO-ers) geselecteerd, die bovendien een bijzondere geschiktheid moeten kunnen aantonen. Nadat zij de Apple Business School hebben doorlopen, wordt deze eigen Apple "kweek" geplaatst bij de Apple Dealers die in dit project participeren. Op deze wijze kan Apple invloed uitoefenen op de kwaliteit van de mensen waar ú mee te maken krijgt. En dat is voor alle partijen een geruststellend idee.

Kwaliteit wordt gekwéékt.
Apple Business School

Apple Computer